

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Att navigera i digitala vatten

En kvalitativ studie om skolkuratorers upplevelser av att arbeta med elever i en digital tid karaktäriserad av sociala medier och digitala plattformar

Alicia Skogh & Sara Marciniak

Kandidatuppsats
SOPB63 VT 2024

Handledare: Asbjörn Storgaard

Abstract

Authors: Alicia Skogh & Sara Marciniak

Title: Navigating digital waters: A qualitative study of school counselors experiences of working with students in a digital era characterized by social media and digital platforms

Supervisor: Asbjörn Storgaard

Assessor: Stig Linde

This study investigates the perceptions and experiences of school counselors working with adolescents amidst the increasing influence of social media and digital platforms. Utilizing a qualitative research approach, data was gathered through semi-structured interviews with six different school counselors in two Swedish municipalities and then analyzed through a theoretical framework focusing on dynamic environments and professional discretion in social work. The findings reveal that counselors face several challenges due to the lack of specific guidelines for addressing issues related to social media use, forcing them to overly rely on professional discretion and acquiring knowledge of social media independently. This autonomy is shown to lead to feelings of uncertainty in their professional roles. A focus on enhancing and clarifying existing guidelines along with assigning resources aimed specifically at challenges brought by social media and digital platforms could serve to reduce this uncertainty and improve the quality of support provided to students.

Keywords: Social media, School counselor, Autonomy, Social work, Discretion

Innehållsförteckning

Abstract.....	2
Innehållsförteckning.....	3
Förord.....	5
1. Problemformulering.....	6
1.1 Syfte.....	7
1.2 Frågeställningar.....	8
1.3 Begreppsdefinition.....	8
2. Kunskapsläge.....	8
2.1 Socialt arbete och sociala medier samt digitala plattformar.....	9
2.2 Sociala medier, digitala plattformar och ungdomar.....	10
2.3 Skolkuratoren och sociala medier samt digitala plattformar.....	11
3. Teoretiska utgångspunkter.....	13
3.1 Handlingsutrymme.....	13
3.2 Dynamisk omgivning.....	15
4. Metod.....	16
4.1 Vetenskapsteoretisk ansats.....	16
4.2 Val av metod.....	17
4.3 Urval.....	18
4.4 Intervjuernas utformning.....	19
4.5 Metodens tillförlitlighet.....	20
4.6 Metodmässiga begränsningar.....	21
4.7 Bearbetning och analys.....	22
4.8 Etiska överväganden.....	23
4.9 Arbetsfördelning.....	24
5. Resultat och Analys.....	24
5.1 Faktorer som inverkar i utformningen av arbetet.....	25
5.1.1 Avsaknad och önskan om rutiner och riktlinjer.....	25
5.1.2 Begränsningar i handlingsutrymmet.....	27
5.1.3 Skolkuratorns definition av sin roll och arbetsuppgifter.....	28
5.1.4 Osäkerheten som uppstår på grund av handlingsutrymmet.....	30
5.2 Möjligheter respektive utmaningar i arbetet.....	32
5.2.1 Tillgängligheten av sociala medier.....	32
5.2.2 Kravet på tillgänglighet för skolkuratoren.....	34
5.2.3 Arbetsbelastning och behovet av att omprioritera arbetsuppgifter.....	36
5.3 Kunskapen om sociala medier och digitala plattformar.....	37
5.3.1 Kunskapsinhämtning.....	37
5.4 Skolkuratorns anpassade arbete.....	41
5.4.1 Anpassade insatser utifrån elevernas skiftande förutsättningar.....	41

6. Sammanfattning och slutdiskussion.....	44
6.1 Möjligheter respektive utmaningar.....	44
6.2 Skolkuratorns kunskap.....	46
6.3 Skolkuratorns arbete med sociala medier och digitala plattformar.....	47
7. Referenslista.....	49
Bilagor.....	53
Bilaga 1 - Kontakt-mail.....	53
Bilaga 2 - Informationsbrev.....	54
Bilaga 3 - intervjuguide.....	56
Bilaga 4 - Samtyckesblankett.....	57

Förord

Vi vill tacka våra forskningsdeltagare som ställde upp och tog sig tid att delta i vår studie. Utan er hade vi aldrig kunnat utforma studien på det sätt vi önskat. Stort tack för att ni välkomnade oss och bidrog med era upplevelser och tankar kring ämnet. Vi vill även ge ett stort tack till vår handledare för att ha stöttat oss hela vägen och bidragit med feedback, kloka ord samt råd och pepp när det har behövts. Slutligen vill vi tacka varandra för att vi ständigt stöttat varandra och haft ett gott samarbete.

1. Problemformulering

I dagens samhälle förväntas nästan alla ha en smarttelefon och vara uppkopplade till internet under större delen av dagen. Sociala medier och digitala plattformar har under de senare åren ökat där användningen av dessa idag ses som en naturlig del av vardagen. En undersökning från Statens medieråd (2023, s. 7) uppmärksammar att mobiltelefoner blivit den vanligaste medietekniken som barn och unga använder sig av. Undersökningen visar att 90% av barn och unga från 12 års ålder dagligen använder sin mobiltelefon (ibid.). Bruket av mobiltelefonen och behovet av att dagligen vara uppkopplad till sociala medier och digitala plattformar är en naturlig del av ungdomarnas vardag som ofta inte reflekteras över. Ungdomar spenderar majoriteten av sin tid på sociala medier genom att scrolla och umgås med vänner (Statens medieråd 2023, s. 9). Sociala medier fungerar på så vis som en plattform för att skapa, behålla och bygga relationer bland ungdomarna.

I den självständiga barnrättsorganisationen Rädda Barnens vägledning vid namn “#nätsmart” beskrivs att livet på och utanför sociala medier oftast är sammansvetsat för dagens barn och ungdomar, varpå en uppdelning mellan livet offline och livet online är svårt att skilja åt (Rädda Barnen 2021, s. 4). Vägledningen betonar vikten av att vuxna ska vara involverade och vägleda våra unga på internet. Vidare belyser vägledningen att det ska vara lika naturligt och förekommande att fråga hur unga har det online som det är att fråga om hur unga har det offline (ibid.). Det är av vikt att i tidig ålder både i skolan och hemma samtala med våra unga om nättrygghet och de risker digitala plattformar kan medföra (Rädda Barnen 2021, s. 5). Vägledningen belyser behovet av att få en ökad kunskap för hur man i samhället talar med barn och unga om deras internetanvändning.

Skolan är en plats där våra unga spenderar en stor del av sin vardag. Skolkuratoren har en möjlighet att inta en betydande roll i hur vi vägleder barn och unga när det kommer till digitala plattformar. Skolkuratorns mål och uppdrag innefattar bland annat att uppmärksamma elever som uppvisar indikationer på psykisk ohälsa (Akademikerförbundet SSR 2015). Vidare ska skolkuratoren sträva efter att arbeta förebyggande och hälsofrämjande mot bland annat mobbing, kränkningar och diskriminering (ibid.). Enligt skolinspektionen (2015, s. 10) ansvarar skolkuratoren för det psykosociala perspektivet i skolan. Fokuset hos en skolkurator förklaras vara elevernas psykosociala situation avseende bland annat värderingar, normer och

relationer (Skolinspektionen 2015, s. 10). En forskningsöversikt utförd av författaren Sissela Nutley och forskaren Lisa Thorell på uppdrag av Statens medieråd (2021, s. 8) beskriver att bruket av sociala medier bland ungdomar i vissa fall kan anses vara problematiskt och även likt ett beroende. Studien visar att användningen av sociala medier har ökat bland dagens unga samtidigt som flera undersökningar rapporterar en ökad psykisk ohälsa bland målgrupperna (ibid.). Resultatet från forskningsöversikten påvisar ett samband mellan bruket av sociala medier och en ökad psykisk ohälsa såsom nedsatt välbefinnande och nedstämdhet (Statens medieråd 2021, s. 29). Således är skolkuratoren en essentiell figur när det kommer till att stödja och främja elevernas välbefinnande online såsom offline.

Den ökade användningen av sociala medier bland ungdomar innebär att skolkuratoren dagligen möter och arbetar med sociala medier och digitala plattformar samt dess konsekvenser. En undersökning utförd av Novus på uppdrag av akademikerförbundet SSR (2021, s. 15) visar att skolkuratorer upplever en ökad arbetsbelastning relaterat till sociala medier. Undersökningens resultat synliggör att 44% av de 952 tillfrågade skolkuratorerna upplever en ökad arbetsbelastning med anledning av ökade problem relaterade till sociala medier (ibid.). Baserat på undersökningen kan det vara troligt att sociala medier medför nya utmaningar för skolkuratoren. Utifrån undersökningens resultat är det intressant för oss att utforska hur skolkuratorer förhåller sig till dessa nya utmaningar i sin profession. Vidare gör forskningsresultatet det intressant för oss att undersöka hur skolkuratoren upplever att olika faktorer inverkar på sitt arbete med sociala medier och digitala plattformar. Därtill vilka möjligheter respektive utmaningar arbetet kan medföra. Genom att utgå från teorierna handlingsutrymme samt dynamisk omgivning syftar vår studie till att undersöka skolkuratorers arbete med elever i tid där sociala mediers förekomst är oundviklig.

1.1 Syfte

Syftet är att undersöka skolkuratorers upplevelser av att arbeta med elever i en tid där sociala medier och digitala plattformar tar en allt större plats i ungdomarnas liv. Därtill syftar studien till att undersöka skolkuratorers upplevelser av hur olika faktorer påverkar kuratorns arbete med sociala medier och digitala plattformar.

1.2 Frågeställningar

- Hur beskriver skolkuratoren att sociala medier och digitala plattformar kan medföra möjligheter respektive utmaningar i sitt arbete?
- Hur beskriver skolkuratoren sin kunskap om sociala medier och digitala plattformar och ungdomars hälsa utifrån elevernas användning av dessa plattformar?
- Hur formar och upplever skolkuratoren sitt arbete med digitala plattformar och sociala medier?

1.3 Begreppsdefinition

Under uppsatsen kommer vi att använda oss av begreppen sociala medier och digitala plattformar. Begreppet digitala plattformar definieras i denna uppsats som digitala funktioner, plattformar och forum på internet där man kan kommunicera och interagera med andra. Exempel på sådana plattformar är e-post, canvas, classroom och SMS. Sociala medier definieras i denna studie som plattformar där man kan interagera, posta och dela innehåll på plattformar och kommunikationskanaler såsom instagram, tiktok och facebook.

2. Kunskapsläge

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning i förhållande till uppsatsens syfte. Först presenteras tidigare forskning beträffande socialt arbete med digitala plattformar och sociala medier generellt. Avsnittet avser att presentera forskning rörande hur sociala medier och digitala plattformar generellt inverkar på socialt arbete för att skapa en förståelse av hur dessa plattformar kan påverka socialt arbete. Därefter presenteras befintlig forskning om ungdomars användning av sociala medier och digitala plattformar samt dess inverkan i ungdomarnas liv. Avsnittet fokuserar på vilka möjligheter och utmaningar plattformarna medför i ungdomars liv. Detta för att öka medvetenheten om vilka möjligheter respektive utmaningar som kan förekomma i arbetet. Slutligen presenteras tidigare forskning om skolkuratorns arbete med sociala medier och digitala plattformar. Avsnittet behandlar skolkuratorns möjligheter och

utmaningar i arbetet med dessa plattformar.

Kunskapssökningen har genomförts med flera tillvägagångssätt. Främst har sökningar skett genom sökmotorn LUBsearch. Därtill har sökningar gjorts utifrån källor som angivits i forskningsstudier, litteratur och c-uppsatser. Kunskapssökningen har även skett via samtal med handledare där intressant litteratur presenterats. Samtliga vetenskapliga artiklar som studien använt sig av är "peer reviewed", det vill säga att artiklarna är granskade av andra forskare. Sökord som använts har bland annat varit "Social media", "School counselor", "Mental health", "Adolescents", "Cyberbullying" och "Social work". Främst har sökorden skett på engelska för att finna ett större utbud av vetenskapliga artiklar.

2.1 Socialt arbete och sociala medier samt digitala plattformar

Steiner (2021, s. 3359) belyser i sin vetenskapliga artikel att digitaliseringen har en komplex inverkan på socialt arbete. Digitaliseringen medför både möjligheter och utmaningar inom ramen för socialt arbete. Digitaliseringen menar Steiner kan innebära ett hot gentemot centrala värden i socialt arbete som till exempel relationsskapandet (ibid.). Därtill förklaras att användningen av digitala processer riskerar att inte upprätthålla dataskydd och sekretess vid hantering av personuppgifter med anledning av bland annat osäkra kommunikationskanaler (Steiner 2021, s 3360).

Forskning betonar däremot att digitala plattformar har stor betydelse för utvecklingen av socialt arbete (Steiner 2021, s 3360). Digitala plattformar presenteras underlätta arbetet inom områden såsom rådgivning samt generera en ökad möjlighet att anpassa stödet till klienter med funktionsvariationer (ibid.). Forskning redogör att digitala plattformar erbjuder möjlighet för klienten att snabbt och kravlöst få tillgång till rådgivning och internetbaserad terapi (Steiner 2021, s. 3360; Daneback & Sorbring 2016, s. 13). Detta kan innebära att socialarbetare kan komma i kontakt med klienter som de annars inte skulle kunna nå (ibid.). Således skapar digitala plattformar en ökad tillgänglighet för samhällets individer att erhålla stöd.

Daneback och Sorbring (2016, s. 13) redogör att barn och unga i större utsträckning söker sig till internetbaserade insatser och förklarar vidare att socialarbetare i många fall upplever sig sakna kunskap i relation till ungdomarna. Berne, Frisé och Daneback (2016, s. 103) förklarar att skolan och dess yrkesverksamma berörs av kränkningar och mobbning, både online och offline. Vidare betonas att skolan har en lagstadgad skyldighet att utreda samt åtgärda alla former av trakasserier, diskriminering och kränkade behandling som kan kopplas till skolan även om dessa sker på sociala medier och digitala plattformar (Berne, Frisé & Daneback 2016, s. 108). Professionella inom socialt arbete uppmanas att skapa en god kommunikation med eleverna för att öka elevernas tendens till att öppna upp sig för vad som sker online såsom offline (Berne, Frisé & Daneback 2016, s. 114).

Bohlin och Gurdals (2016, s. 126) forskning belyser att professionella inom socialt arbete uppger att deras arbete förändras på grund av sociala medier och digitala plattformar. Bruket av dessa plattformar innebär att professionella är i behov av nya kompetenser och kunskap för att kunna vara medvetna och agera utifrån användningen av sociala medier och digitala plattformar (ibid.). Vidare betonar forskning att yrkesverksamma många gånger grundar sin kunskap om ungdomars användning av digitala plattformar och sociala medier som inte nödvändigtvis är korrekta (Bohlin och Gurdal 2016, s. 133). Istället belyser Bohlin och Gurdal att professionella bör fokusera på att skapa förståelse och börja använda samma plattformar (ibid.).

2.2 Sociala medier, digitala plattformar och ungdomar

Digitala plattformar och sociala medier utgör en stor del av ungdomarnas liv. En forskningsöversikt av författaren Sissela Nutley och forskaren Lisa Thorell som är framtagen av Statens medieråd (2021, s. 12) visar att cirka 50% av ungdomar mellan 13 och 18 år berättar att de avsätter för stor tid på sina mobiltelefoner. 73% av unga 17-18 år erkänner att deras regelbundna användning av sociala medier har en påverkan på deras hälsofaktorer som sömn och prestationsförmåga (ibid.). Vidare presenteras att gränsen för "hög användning" av mobiltelefoner konstant ändras i takt med utvecklingen av teknologin varpå det är svårt att placera en gräns på när användningen blir för hög (Statens Medieråd, 2021, s. 13). Choudhury och Choudhury (2022, s. 1095) belyser forskning som påvisar både positiva och negativa effekter av digital användning på ungdomarnas utveckling. Barn och ungdomar har berättat

om möjligheter som digital teknik kan innebära som att skapa kontakter och lära sig. Emellertid kan negativa effekter presentera sig i form av nätmobbning, exponering för olämpligt innehåll, social isolering samt störningar i sömnmönstret (Choudhury och Choudhury 2022, s. 1095).

Den tidigare forskningen av Dodemaide et al. (2022, s. 4670) åskådliggör hur olika typer av sociala medier kan påverka användarna. Resultatet visade att sociala medier kunde stötta individer i deras depression eftersom de inte behövde fysiskt interagera med andra och leva ett socialt liv hemifrån. Forskningsdeltagarna uppgav att sociala medier även kunde erbjuda en stöttande och förstående miljö (ibid.). De ogynnsamma aspekterna av sociala medier visade sig bland annat innebära att man jämför sig med andra. Deltagarna i forskningen uttryckte att de såg negativt på sitt eget privatliv eftersom andra på sociala medier verkade uppvisa bättre livskvalitet. Kroppsideal togs också upp som ett exempel där vissa deltagare såg ner på sitt eget utseende då de jämförde sig med andras bilder på sociala medier (Dodemaide et al. 2022, s. 4670-4671). Woods och Scott (2016, s. 42) bekräftar i sin forskning att sociala medier kan påverka ungdomarnas självkänsla. Forskningen menar att man som tonåring löper en större risk att drabbas av psykisk ohälsa och dåligt självförtroende eftersom tonåren är en föränderlig tid med mycket intryck (ibid.).

2.3 Skolkuratoren och sociala medier samt digitala plattformar

I tidigare forskning betonar Paolini (2018, s. 3) skolkuratorns roll i att arbeta med elever kring dess användning av sociala medier. Skolkuratoren beskrivs i forskning ha en avgörande roll i arbetet mot nätmobbning eftersom skolkuratoren kan arbeta tillsammans med den utsatte eleven för att främja välbefinnande. Samtidigt har skolkuratoren möjligheten att arbeta med elever som utsätter andra på nätet för att finna orsaker och arbeta med dessa (ibid.). Paolini redogör för skolkuratorns möjligheter att stödja eleverna genom att arbeta med förebyggande insatser såsom att gå ut i klassrum och informera om konsekvenserna av exempelvis nätmobbning (ibid.). Vidare synliggör forskning positiva aspekter som digitala plattformar kan medföra som när introverta elever i högre grad söker kontakt med kuratorerna genom digitala plattformar (Gallo et al. 2016, s. 17). Därutöver redogör Paolini (2018, s. 4ff) för insatser en skolkurator kan arbeta med för att främja välbefinnandet. Bland annat föreslås

insatser i mindre grupper som diskuterar ämnen såsom självkänsla, konfliktlösning och medkänsla (Paolini 2018, s. 4ff).

I forskning framkommer det att skolkuratorer berättar att de använder sig av samt har kunskap om sociala medier till en viss nivå men att ungdomars användning skiljer sig eftersom sociala medier ses som en grundläggande del av elevernas vardag (Gallo et al. 2016, s. 17). Vidare lyfter forskning skolkuratorers inställning till kunskapen om sociala medier som positiv. Skolkuratorer anser att det är en god idé att lära sig om ny teknologi samt användningen av sociala medier (Gallo et al. 2016, s. 20). Däremot beskrivs det konstanta behovet av att förnya sina kunskaper om sociala medier för att kunna anpassa sitt arbetssätt som en stor utmaning (Choudhury & Choudhury 2022, s. 1098). Vidare framkommer det att kuratorer uttrycker upplevda svårigheter att integrera ny teknologi och digitala plattformar med sedvanliga tillvägagångssätt och samtalsmetoder för att kunna erbjuda stöd (Choudhury & Choudhury 2022, s. 1102).

I forskning framkommer det hur skolkuratorer beskriver att de arbetar med elever som har blivit utsatta för mobbning och trakasserier online. I arbetet med dessa elever förekommer en viss svårighet i hur skolkuratoren ska hantera dessa typer av problem (Gallo et al. 2016, s. 19). Vissa kuratorer uppmanar eleverna till att stänga av sina konton för att konflikter ska trappas ned (ibid.). Forskning beskriver en utmaning för kuratorn i att finna en balans mellan att låta eleverna utforska sociala medier samtidigt som de ska ha kunskap för att göra detta på ett säkert sätt (Choudhury & Choudhury 2022, s. 1101). I tidigare forskning beskriver även kuratorer gråzoner i sitt arbete med sociala medier. Gråzonerna rör sig om den svårtolkade gränsen beträffande när och vad skolkuratorns roll är att hantera (Gallo et al. 2016, s. 20). Dilemmat baseras på huruvida det som sker på sociala medier utanför skolan och utanför skoltid ska anses vara skolkuratorns roll att bemöta (ibid.).

Dessutom presenterar forskning att elever skapar och upprätthåller en kultur av förväntan om omedelbar återkoppling. Detta är något som skolkuratorer beskriver kan leda till negativa konsekvenser för elever när deras förväntningar inte uppfylls (Gallo et al. 2016, s. 18). Därtill beskrivs att kulturen skapar en förväntan på skolkuratoren att alltid vara tillgänglig vilket skolkuratorerna betonar inte bör vara fallet (ibid.). Mullen et al. (2014, s. 9f) synliggör etiska dilemman som kan förekomma när skolkuratoren interagerar med elever online. Interaktioner

och kontakt mellan skolkuratoren och elever kan innebära att sekretessen inte upprätthålls med anledning av hur digitala plattformar och sociala medier är utformade (Mullen et al. 2014, s. 11f). Därtill redogörs risken att skolkuratoren får till sig information från elevernas konton som eleverna inte vill att skolkuratoren ska veta varpå tilliten kan påverkas (ibid.). I tidigare forskning synliggörs ytterligare skolkuratorers upplevelser av att sociala medier och de konsekvenser som medföljer upptar en stor del av kuratorernas arbetstid. Detta leder till att tiden och möjligheten att hantera andra arbetsuppgifter minskar (Gallo et al. 2016, s. 20).

3. Teoretiska utgångspunkter

Studiens teoretiska utgångspunkt består av två teorier. Först presenteras begreppet “handlingsutrymme” för att synliggöra skolkuratorers handlingsutrymme och hur detta förhåller sig inom den organisatoriska kontexten. handlingsutrymmet redogör därtill hur det kan påverka professionellas arbetsförfarande samt synen på sitt arbete. Därefter introduceras begreppet “dynamisk omgivning” vilket beskriver föränderliga omgivningsfaktorer som skolkuratoren arbetar inom och som ytterligare påverkar handlingsutrymmet.

3.1 Handlingsutrymme

Handlingsutrymmet inom socialt arbete kan beskrivas vara det utrymme som socialarbetaren har möjlighet att handla och fatta beslut inom. Organisationen den professionella verkar inom upprättar ramar för arbetet som ska utföras medan den professionella innehar kunskapen som krävs för att utföra arbetet (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 15). Tillsammans skapar dessa ramar och kunskap den professionellas handlingsutrymme som sedan i mötet med klienten formas och brukas (ibid.). De professionella som företräder en organisation och står i kontakt med klienterna och som i arbetet använder sig av handlingsutrymme kallas av Michael Lipsky för “gräsrotsbyråkrater” (Lipsky 2010, s. 3). Gräsrotsbyråkraterna förklaras tillhandahålla möjligheten och åtkomsten till insatser för samhällets medborgare (ibid.). Inom dessa ramar utövar den professionella sitt handlingsutrymme genom att till exempel fatta beslut om insatser ska beviljas eller avslås. Svensson, Johnsson och Laanemets (2021, s. 16f) påpekar att ett dilemma uppstår för gräsrotsbyråkrater eftersom de ska möta klientens behov samtidigt som deras handlingsutrymme är begränsat utifrån lagar och organisationens riktlinjer. Hur socialarbetaren väljer att hantera och agera inom utrymmet utgör därmed dess handlingsutrymme. Vidare kan andra förhållanden inverka på handlingsutrymmet såsom

enskilda faktorer hos den professionella, varpå det beskrivs att varje professionell använder sitt handlingsutrymme olika beroende på dess erfarenheter (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021 s. 16f).

Ellström (2004, s. 21) belyser bland annat två begrepp som synliggör hur en yrkesverksam bundet till organisationens utformning och arbete har ett större eller mindre utrymme, "Tolkningsutrymme" samt "Handlingsutrymme". Tolkningsutrymme innefattar det utrymme den yrkesverksamma har för att självständigt fastställa sina arbetsuppgifter. Vidare beskrivs handlingsutrymmet vara hur den professionella väljer sitt arbetsförfarande med hänsyn till faktorer såsom tidsramar och hur uppgifter är prioriterade (Ellström, 2004, s. 21). Ellström (2004, s. 28) beskriver därefter att handlingsutrymmet kan delas upp i två begrepp, "objektivt handlingsutrymme" samt "subjektivt handlingsutrymme". Det objektiva handlingsutrymmet kan förklaras vara den organisatoriska utformningen, den brukade teknologin samt karaktären på arbetsuppgifterna som till följd inverkar på den yrkesverksammas utformning av dess arbete (ibid.). Det subjektiva handlingsutrymmet förklaras vara den yrkesverksammas syn på vad som kan göras och vad som är lämpligt att göra, med andra ord hur den yrkesverksamma förhåller sig till det objektiva handlingsutrymmet (Ellström 2004, s. 28). Vidare beskrivs att den professionella kan under- eller överskatta det objektiva handlingsutrymmet varpå en underskattning kan innebära att den professionella skapar begränsningar på vad som är möjligt att göra i situationen. Således tillåts det subjektiva handlingsutrymmet att påverkas utifrån de konstruerade begränsningarna (ibid.). Det subjektiva handlingsutrymmet kan även beskrivas innebära att den yrkesverksamma har förmågan att identifiera, använda och eventuellt lyckas bygga ut det objektiva handlingsutrymmet (ibid.). Det subjektiva handlingsutrymmet är socialt konstruerat med anledning av att det bland annat formas av den professionellas sociala kontext. Således påverkas denna av exempelvis individens självförtroende och upplevda kontroll av ens handlingar (Ellström 2004, s. 29).

Lipsky (2010, s. 144f) beskriver att gräsrotsbyråkrater kan skapa egna måldefinitioner och anpassa sin syn på arbetet genom sitt handlingsutrymme för att minska det egna uppfattade gapet mellan sina förmågor och de faktiska målen. Således använder den professionella sitt tolkningsutrymme för att definiera vad dess arbetsuppgifter är (Ellström, 2004, s. 21). Genom att förenkla synen på ens arbetsuppgifter kan yrkesverksamma förtydliga vad de ska arbeta mot och skapa ett konsekvent förfarande gentemot målen och uppleva en högre måluppfyllelse (Lipsky 2010, s. 144f). Dessa förenklingar eller begränsningar kan av

gräsrotsbyråkraterna uppfattas som fasta istället för att problematiseras vilket kan leda till att utvecklandet av sina egna förmågor motverkas (Lipsky 2010, s. 144f). Vidare förklaras att begränsningarna är problematiska då de försvarar att arbetsförfarande som skapats utifrån de sedda fasta begränsningarna anses vara det bästa möjliga istället för att synliggöra att resurserna och ens egna förmågor är begränsade och/eller bristfälliga (ibid.). Därtill beskriver Lipsky (2010, s. 149f) att gräsrotsbyråkrater ibland mentalt begränsar vad deras ansvar är och på så vis begränsar dimensionen av dess befogenheter för att hantera arbetet och frigöra sig från ansvaret av att hantera resultat inom sitt arbete. Genom att de professionella uppfattar sina befogenheter som begränsade där de anser att de inte har inflytande i exempelvis beslut som fattas kan de minska den mentala påfrestningen av det gap som förekommer mellan mål och egna förmågor samt resurser (Lipsky 2010, s. 144f).

Tydliga regler och riktlinjer diskuteras kunna erbjuda gräsrotsbyråkrater en trygghet i dess arbete med anledning av att osäkerheten i hur de ska agera utifrån sitt handlingsutrymme minskar (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 33). Lipsky (2010, s. 149f) förklarar att gräsrotsbyråkrater tenderar att dras till riktlinjer och rutiner. Det beror bland annat på att en anknytning till rutinerna skapas där uppfattningen blir att arbetet kräver riktlinjer (ibid.). Däremot tydliggörs att socialt arbete alltid kommer innehålla en viss grad av osäkerhet då dess breda och föränderliga fält inte kan fångas in och beskrivas utifrån riktlinjer (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 33). Det är essentiellt för socialarbetaren att anamma otryggheten och känna sig trygg i dess närvaro (ibid.). Otryggheten skapar däremot dilemman i situationer där snabba beslut och handlingar krävs eftersom man i dessa situationer inte har tid att reflektera över vilken kunskap eller riktning man bör utgå ifrån (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 249). Således kan beslut fattas med brist på rätt kunskap då situationen är tidspressad och kräver handling.

3.2 Dynamisk omgivning

Rollen som socialarbetare kan föra med sig en viss osäkerhet då organisationen är kontextuellt föränderlig. Svensson, Johnsson och Laanemets (2021, s. 33) belyser dilemman inom det sociala arbetets verksamheter och menar att den osäkerheten som förekommer bland socionomer är inbyggd och går därmed inte att kringgå. Således är det inte hjälpsamt att ignorera dilemman kring osäkerheten utan istället ta vara på den och se den som en möjlighet

till anpassning och en förbättring för socialt arbete (Svensson, Johnsson och Laanemets 2021, s. 33).

Mintzberg (1993, s. 136) belyser en liknande vinkel på det sociala arbetet, nämligen hur verksamhetens omgivning påverkar hur organisationen fungerar. Mintzberg nämner begreppen stabil respektive dynamisk omgivning och beskriver att olika organisationer kan pendla mellan dessa. När en organisations omgivning är dynamisk innebär det att den är oförutsägbar (ibid.). En organisations omgivning kan bli dynamisk på grund av flera förhållanden som råder. Det kan exempelvis handla om teknologins snabba utveckling, ändrad budget inom verksamheten och även ändrade behov gentemot klienterna (ibid.).

Om omgivningen i en organisation är stabil går den att standardisera och formalisera. Detta innebär att arbetet ges regler och en tydlig struktur på hur man bör arbeta. Inom den dynamiska omgivningen som ständigt kräver omväxling samt flexibilitet kan inte en organisation standardiseras. En sådan organisation blir organisk istället för byråkratisk (Mintzberg 1993, s. 136). Begreppet dynamisk omgivning kan således bidra med en förståelse för skolkuratorers handlingsutrymme samt hur det påverkas av bakomliggande faktorer inom organisationen.

4. Metod

I följande avsnitt presenteras den metod studien baseras på. Vidare behandlas urvalet, intervjuernas utformning, för och nackdelar med metoden, bearbetning och analys av materialet samt etiska överväganden. Slutligen redogörs studiens arbetsfördelning.

4.1 Vetenskapsteoretisk ansats

I vår studie har vi utgått från ett socialkonstruktionistiskt perspektiv. Bryman (2018, s. 58) beskriver att den ontologiska ståndpunkten konstruktionism innebär att man utgår ifrån att sociala företeelser och meningar skapas genom sociala sammanhang och interaktioner. Vidare är dessa meningar inte något som endast skapas och sedan består utan revideras ständigt (ibid.). Genom detta perspektiv utgår vi från att den kunskap och mening som skapas i vårt empiriska material är en version av verkligheten och kan således inte anses vara slutgiltig

eftersom att versionen ständigt revideras (Bryman 2018, s. 58)). Studiens empiriska material inhämtas genom semistrukturerade intervjuer. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022, s. 57) beskriver att socialkonstruktionistisk forskning framhäver att empirin från intervjuer kännetecknas av det sociala sammanhanget det formas och skapas i. Empirin är en version av den sociala verkligheten den framkom ur och säger något om den specifika situationen (ibid.). Våra intervjuer utgår även ifrån “active interviewing” (Holstein & Gubrium 1995, s. 4). Begreppet kommer att behandlas under avsnittet om val av metod.

Samtidigt som vi grundläggande utgår från ett socialkonstruktionistiskt perspektiv vill vi inta forskningsdeltagarens perspektiv det vill säga ett förstapersonsperspektiv. Därmed kommer vi utgå från en fenomenologisk vinkel. Denna vinkel som även är en ontologisk ståndpunkt innebär att man observerar mänskligt beteende varpå dessa bedöms vara ett resultat utifrån hur människan ser på sin verklighet och världen (Bryman 2018, s. 54). Båda perspektiven utgår från ontologiska grundantaganden och baseras på antaganden att verkligheten inte endast existerar utan skapas och formas utifrån individen eller sociala företeelser.

4.2 Val av metod

I vår studie utgår vi från en kvalitativ metod för att analysera vårt empiriska material och besvara våra frågeställningar. Syftet med studien är att undersöka vårt fenomen och inte mäta det. Trost (2010, s. 31f) beskriver att en kvalitativ metod lämpar sig för studier som vill utreda hur människor tycker eller känner om ett visst fenomen.

I vår studie har vi använt oss av intervjuer. Intervjuer möjliggör en flexibilitet i att anpassa frågorna utifrån intervjutillfället och bidrar därmed till en ökad möjlighet att få svar på frågor som man inte skulle fått genom annan metod (Eriksson-Zetterquist och Ahrne 2022, s. 60). Intervjuerna erbjuder således en möjlighet för oss att få en bredare och djupare kunskap om fenomenet.

I studien använder vi oss av semistrukturerade intervjuer. Trost (2010, s. 41) beskriver att intervjuer antingen kan vara strukturerade eller ostrukturerade och att strukturerade intervjuer innebär en fokusering på ett visst område. I en strukturerad intervju kan det däremot förekomma en låg grad av standardisering (ibid.). Bryman (2018, s. 563) beskriver att semistrukturerade intervjuer innebär att forskaren har övergripande teman eller frågor i en

intervjuguide som forskaren utgår ifrån. Våra intervjuer är utformade genom att vara strukturerade utifrån att fokuset är specificerat på ett fenomen, däremot är frågorna i intervjuguiden lågt standardiserade. Intervjuns struktur möjliggör för oss att välja i vilken ordning frågorna ska ställas, därtill tillåts ytterligare frågor att ställas som inte ingått i intervjuguiden (Bryman 2018, s. 563). De semistrukturerade intervjuerna möjliggjorde djupgående svar som vi kunde gå miste om med annan metod. Med semistrukturerade intervjuer kunde vi även jämföra de olika intervjuerna med varandra för att finna likheter och skillnader i beskrivningarna av upplevelsena.

De semistrukturerade intervjuerna genomfördes utifrån “active interviewing” vilket utgår från tanken att forskningsdeltagaren och intervjupersonen skapar kunskap och mening tillsammans i samtalet (Holstein & Gubrium 1995, s. 4). Med andra ord ses inte deltagarna som en källa med lagrad kunskap som går att tömmas ur. Snarare anses deltagarna vara någon som formar och skapar kunskap i samarbete med intervjuaren (ibid.). Kunskapen och meningen finns inte bara där, utan skapas genom de sociala interaktionerna i intervjun. Utifrån detta tankesätt betraktade vi varje intervjutillfälle som ett samtal där forskningsdeltagaren tillsammans med oss skapade mening och kunskap.

4.3 Urval

I vår studie har vi använt oss av ett målstyrt urval. Ett målstyrt urval innebär att vi strategiskt har valt ut och kontaktat forskningsdeltagare som är relevanta för vår studie (Bryman 2018, s. 496). Ett sådant urval innebär att vi inte är ute efter att välja ut slumpmässiga forskningsdeltagare för vår studie och således är det en form av “icke-sannolikhetsurval” vilket innebär att man inte följer de principer som finns för ett sannolikhetsurval samt att man får sitt urval genom annan metod än en slumpmässig urvalsteknik (Bryman 2018, s. 222, 227, 496). Eftersom studien syftar till att undersöka en specifik yrkesprofession och dess upplevelser har vi använt oss av ett målstyrt urval. Med ett målstyrt urval går det inte att generalisera studiens resultat till en övrig population (Bryman 2018, s. 496). Studiens syfte är inte att generalisera resultatet utan istället syftar studien till att undersöka enskilda skolkuratorers erfarenheter av ett fenomen.

För att komma i kontakt med möjliga forskningsdeltagare sökte vi upp kontaktuppgifter till

skolkuratorer verksamma inom gymnasiet i olika närliggande kommuner via skolornas hemsidor. Vi skickade sedan ut ett "kontakt mail" (se bilaga 1) till ett större antal skolkuratorer. De kuratorer som var intresserade mottog sedan ett informationsbrev (se bilaga 2) tillsammans med en kortare intervjuguide. Efter att ha fått tillgång till informationsbrevet som bland annat innehöll studiens syfte, information om delaktighet och frivillighet svarade sex skolkuratorer att de var intresserade. Därefter bestämdes möten för intervju med varje forskningsdeltagare. Vårt urval bestod av sex skolkuratorer som befann sig i två större städer i Skåne, varav majoriteten av deltagarna arbetade i en och samma stad. Båda städerna är stora och erbjuder en variation mellan skolornas utformning. Utifrån den anledningen samt att syftet inte är att generalisera resultatet anser vi inte att deltagarnas gemensamma geografiska område påverkat studien negativt.

Vår geografiska avgränsning gjordes med utgångspunkt från vår boende- och studieort med anledning av att vi skulle ha möjlighet att ta oss till våra forskningsdeltagare. Vidare togs beslutet med anledning av studiens tidsbegränsning, därtill av ekonomiska förutsättningar. Vi valde att intressera oss för verksamma skolkuratorer i gymnasiet bland annat för att få en viss likhet i de sociala miljöer vi undersökte och därmed öka chansen för en säkerhet i vårt resultat (Svensson & Ahrne 2022, s. 29). Detta undviker risken för att resultatet skulle bli miljöpåverkat (ibid.). Vi kan tänka oss att arbetet med elever kopplat till sociala medier och digitala plattformar skiljer sig mellan grundskolan och gymnasiet. Uppdelningen var fördelad med fyra deltagare från kommunala och två deltagare från privata gymnasieskolor.

4.4 Intervjuernas utformning

Intervjuerna genomfördes ute på forskningsdeltagarnas arbetsplatser utifrån deltagarnas önskan samt för att deltagarna skulle ha möjlighet i mån om tid att ställa upp på intervjun. Därtill för att försäkra oss om att deltagarna kände sig bekväma att genomföra intervjun. En intervju skedde online via plattformen Teams med anledning av att den intervjuformen var mest optimal i situationen.

Vi intervjuade sex verksamma skolkuratorer som i förväg fick en kortare version av intervjuguiden (se bilaga 2). Övriga frågor i den längre intervjuguiden (se bilaga 3) anpassades utifrån varje enskild intervju. Således togs ett beslut att deltagarna inte behövde ta

del av de övriga frågorna. Vid intervjutillfällena valde vi att dela upp rollerna där en av oss var intervjuare och den andra observerade. Dessa roller skiftades så att vi intog båda roller i samma utsträckning. Intervjuerna delades upp på detta vis med anledning av att rollerna skulle uppmärksamma olika delar av samtalet och därmed få en ökad förståelse av empirin. Observatören fick däremot ställa följdfrågor och flika in i samtalet utifrån sina observationer. Eftersom intervjuerna var semistrukturerade fanns det även möjlighet för oss att anpassa och lägga till frågor utifrån varje intervju.

Intervjuerna spelades in med hjälp av en diktafon som sedan användes för att transkribera materialet. Intervjuerna och det inspelade materialet varierade mellan 30-50 minuter.

4.5 Metodens tillförlitlighet

Bryman (2018, s. 467) förklarar att begreppen “äkthet” och “tillförlitlighet” bör användas för att mäta metodens tillförlitlighet. Lind (2019, s. 165) föreslår istället bland annat begreppen “autenticitet” och “pålitlighet”.

Begreppet autenticitet innebär att forskaren ska återge korrekt information om det empiriska materialet (Lind 2019, s. 165). Vidare beskriver Bryman (2018, s. 467) olika kriterier för att uppnå äkthet, varpå ett kriterium innebär att studien ska ge en rättvis bild av deltagarnas uppfattningar. I studien har vi försökt uppnå en äkthet och autenticitet genom att beskriva vad vår studie syftar till att undersöka. Därtill har vi presenterat vårt empiriska material genom att citera forskningsdeltagarna för att ge en rättvis bild av deras uppfattningar.

Tillförlitlighet i en kvalitativ forskning består av fyra delkriterier, “ trovärdighet”, “överförbarhet”, “pålitlighet” samt “möjlighet att styrka och konfirmera” (Bryman 2018, s. 467). Kriteriet trovärdighet innebär att forskningen tillförsäkras ha skett i enlighet med de regler som finns (ibid.). Därtill att forskarens beskrivning av ett fenomen framstår som trovärdigt (ibid.). Trovärdigheten i denna studie styrker vi genom att klargöra vilken forskningsdeltagare som sagt vad i vår transkribering och analys.

Överförbarhet innebär att studiens resultat ska kunna upprepas under ett senare tillfälle.

Bryman (2018, s. 467) beskriver däremot att kvalitativ forskning koncentrerar sig på att fördjupa sig i ett specifikt ämne för att skapa en förståelse för det unika i individens upplevelser. Av den anledningen är det svårt att återskapa en motsvarande undersökning. Däremot återger vi beskrivningar av vårt arbetssätt och är tydliga med att återge exakta citeringar av dialoger.

Kriteriet pålitlighet innebär att man ska inta ett kritiskt synsätt av sitt arbete och som utomstående ska man kunna bedöma uppsatsens alla steg (Bryman 2018, s. 468; Lind 2019, s. 165). Bland annat bör man granska om man har fullständiga redogörelser av studiens alla steg (Bryman 2018, s. 468). Vi har haft en kritisk blick av vår studie och lagt stor vikt på att vara transparenta i alla steg under processen.

Möjlighet att styrka och konfirmera innebär att forskaren inte ska tillåta sina egna åsikter influera studien (Bryman 2018, s. 470). Vi är medvetna om våra åsikter och förutfattade meningar och kan av den anledningen uppmärksamma ifall studien påverkas för att således kunna uppmärksamma och förhindra det. Vidare beskriver Bryman (2018, s. 577) att en inspelning och transkribering säkerhetsställer att studien kan bemöta anklagelser angående att studien skulle ha påverkats av forskarens åsikter. Genom att ha noggrant transkriberat materialet styrker vi studiens möjlighet att konfirmera.

4.6 Metodmässiga begränsningar

Empirin som skapas under intervjuer byggs främst på verbal kommunikation. De verbala uttalanden forskningsdeltagare gör kan i många fall tas för givet av forskaren (Bryman 2018, s. 594). Eftersom intervjuer är tidsbegränsade och uttalanden tas för givet kan underförstådda drag inte synliggöras och således döljas (ibid.). Av den anledningen kan uttalanden tolkas olika av forskningsdeltagaren och intervjuaren, således kan äktheten påverkas av forskarens tolkningar.

Bryman (2018, s. 594) belyser att en studie som uteslutande baseras på intervjuer förmodligen innebär att forskarens kontakter med deltagarna kommer att vara på en ytlig nivå. Således finns en begränsning i förståelsen forskaren kan skapa för fenomenet utifrån intervjuer. Av

den anledningen kan intervjuer innebära att vår förståelse för fenomenet begränsas mer än ifall vår studie skulle utförts med annan metod.

Lind (2019, s. 93) beskriver att kvalitativa metoder som baseras på fåtal undersökningar sällan går att generalisera och anses representativt. Det går av den anledningen inte att uttala sig om hur utbredd fenomenet är. Däremot har en generaliserbarhet aldrig varit vårt syfte eftersom vi intresserar oss för den enskildes upplevelser som formas i en social kontext.

4.7 Bearbetning och analys

Rennstam och Wästerfors (2015, s. 67, 103, 137) presenterar tre processer i att bearbeta sitt transkriberade material för att möjliggöra en analys, "sortera", "reducera" samt "argumentera". Sorteringen kan beskrivas vara att man bekantar sig med materialet genom att upprepade gånger läsa igenom och uppmärksamma teman i empirin (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 80). Vid sorteringen uppmärksammade vi övergripande teman som vi sedan kodade efter. Vi kodade i huvudsak utifrån teman som berörde våra frågeställningar. Empirin färdgkodades till en början för att lättare synliggöra vad i materialet som gick under vilket tema och på så vis även synliggöra om ett tema blev för stort eller för litet. När sorteringen var klar la vi in all text som tillhörde samma tema separat för att få en överblick över kodningen. Vid sorteringen uppmärksammade vi även hur saker sades i vårt material och inte endast om det sades för att på så vis synliggöra den sociala kontextens betydelse för hur kunskapen skapas och formas (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 69).

Efter sorteringen gick vi vidare till att reducera materialet genom att finna de avsnitt och citat som representerande ett tema på ett rättvist sätt eftersom allt material inte går att presentera i studien (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 104). Vi valde därför ut de delar som vi ansåg representerade temat och kategorin rättvist. Efter att ha sorterat och reducerat vårt kodade material använde vi oss av argumentation i analysen för att hävda vad vi har funnit i studien (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 137). Genom att analysera vår empiri tillsammans med vårt teoretiska ramverk och tidigare forskning kan vi argumentera för våra fynd (ibid.). Således kan vi redogöra för om och i vilken utsträckning våra forskningsfrågor besvaras.

I analysen utgår vi ifrån en tematisk analys som används för att identifiera olika mönster genom att analysera och identifiera passager och teman som tillsammans formar sådana mönster (Alvinus, Borglund & Larsson 2023, s. 11f). Tematisk analys är inte bunden till en specifik vetenskapsteoretisk ansats och möjliggör således för oss att anpassa analysen utifrån våra ansatser (ibid.).

4.8 Etiska överväganden

Diskussionen kring etiska överväganden har spelat en central roll i utformningen av vår studie. Vi bedömer att studiens ämnet är av relativt okänslig karaktär. Med det sagt har studien tagit hänsyn till fyra forskningsetiska krav gentemot forskningsdeltagarna, dessa lyder: “Informationskravet”, “samtyckeskravet”, “konfidentialitetskravet” och “nyttjandekravet” (Eldén 2020, s. 29ff).

Informationskravet innebär att forskaren ska informera de berörda deltagarna om studiens syfte och utformning (Eldén 2020, s. 30). Som regel beskrivs att deltagarna ska motta information om deras deltagande, frivillighet samt information om sådant som kan påverka deltagarnas önskan att medverka (ibid.). I vår studie har vi värnat om forskningsdeltagarnas rätt till information genom att vi skickat ut ett informationsbrev (se bilaga 2) som bland annat innehöll information om studiens syfte, utformning, frivillighet och dess rätt till att avbryta sin medverkan. Under intervjuerna informerades deltagarna åter om studiens syfte och frivillighet.

Samtyckeskravet innebär att uppgifter om samtycke till forskningsdeltagare ska ges, där även frivilligheten bör betonas (Eldén 2020, s. 84f). Sedan ska samtycket från deltagarna inhämtas och dokumenteras (ibid.). Vi har inhämtat skriftligt samtycke från fem av sex respondenter genom en upprättad samtyckesblankett (se bilaga 4) som bland annat innehöll information om deltagarnas frivillighet. Av en deltagare inhämtade vi ett inspelat muntligt samtycke med anledning av att intervjun skedde via videosamtal. Eldén betonar vikten av att inte utsätta deltagarna för påtryckningar kring dess deltagande som kan leda till en inverkan på dess frivillighet (ibid.). Därav tog vi beslutet att kontinuerligt informera om dess frivillighet och rätt till att avbryta sin medverkan.

Konfidentialitetskravet förklaras av Eldén (2020, s. 30) innebära att alla uppgifter om deltagare ska behandlas och anonymiseras på ett sätt som tillförsäkrar att identiteten inte avslöjas. Uppgifter om deltagarna ska förvaras på en säker plats där inga obehöriga kan komma åt (ibid.). Intervjuerna har spelats in med en diktafon som förvarats på en avskild plats. Vidare har allt material anonymiserats vid transkribering så att uppgifter inte går att leda till avslöjande av identitet.

Nyttjandekravet innebär att det empiriska materialet från forskningsdeltagare endast får användas till studiens ändamål, således får materialet inte användas eller ges ut till någon annan (Eldén 2020, s. 30). Det empiriska materialet kommer endast användas till studiens ändamål och kommer att raderas efter att uppsatsen har godkänts. Deltagarna har informerats om nyttjandekravet via samtyckesblanketten (se bilaga 4).

4.9 Arbetsfördelning

Arbetet har fördelats genom att vi arbetat tillsammans men även enskilt med textskrivandet. Viktiga delar av uppsatsen såsom kodning och analys har skrivits tillsammans. Gemensamma diskussioner har skett kontinuerligt för att säkerhetsställa bådats samtycke. Emellertid har litteratur och vetenskapliga artiklar upptäckts enskilt och sedan presenterats för den andre. Litteratursökningen har sedan gemensamt beslutats om dess relevans för studien. Alla intervjuer genomfördes tillsammans där vi roterade mellan att vara intervjuare och observatör. Transkriberingen ansvarade en av oss för med anledning av tidsmässiga skäl eftersom vi endast hade tillgång till en diktafon. Båda tog del av allt inspelat och transkriberat material innan vi gemensamt påbörjade kodningen och analysen.

5. Resultat och Analys

Här nedan presenteras resultatet och analysen. Strukturen utgår i huvudsak från forskningsfrågorna och har fördelats genom fyra huvudteman med totalt nio underrubriker. Analysen inleds med ett avsnitt beträffande faktorer som inverkar i utformningen av arbetet för att sedan behandla avsnittet rörande möjligheter respektive utmaningar i arbetet. Därefter följer ett avsnitt gällande kunskapen om sociala medier och digitala plattformar. Till sist följer ett avsnitt beträffande skolkuratorns anpassade arbete. Studien kommer att benämna

forskningsdeltagarna som kurator (1-6) samt den som intervjuar som intervjuaren (1-2).

5.1 Faktorer som inverkar i utformningen av arbetet

Vid intervjutillfällena framkom det att arbetet med sociala medier och digitala plattformar skilde sig åt mellan skolorna och kuratorerna. Det framkom att utformningen av arbetet påverkades av olika organisatoriska och personliga faktorer. Nedan presenteras fyra underrubriker som behandlar framkomna faktorer som inverkar i utformningen av arbetet.

5.1.1 Avsaknad och önskan om rutiner och riktlinjer

Under intervjuerna beskrevs en avsaknad av strukturerat arbetssätt och riktlinjer för arbetet varpå en önskan om struktur diskuterades. Under samtalen vid frågor som inte aktivt berörde struktur och riktlinjer kunde skolkuratoren trots det belysa och samtala om avsaknaden av ett tydligt arbetssätt.

Intervjuare 1: Mm, vi har gått in lite på detta [...] hur ser du på liksom på din roll i att då öka medvetenheten bland eleverna om hur deras användning av sociala medier kan påverka deras psykiska hälsa eh och andra och vilka åtgärder då tror du som skolkurator att du kan vidta för att uppnå det? Eller som andra skolkuratorer kan...

Kurator 1: Mm, ja jag tänker ju då asså typ en sån här som eh näthat att vi går ut och pratar och att man ger det till hela klassen, [...] asså det är det är en svår fråga och även om social media har funnits ett tag så finns det ju liksom inga det finns ju inga metoder att ta till så att det är ju varje enskild att faktiskt när man har någon här, att prata om det att ta upp det problematisera vad kan det här gör med dig? Vad händer? [...] mhh det här att försöka hitta någonting [...] jag vet inte eh och hur man förmedlar det, det är ju samtal.

Att deltagaren belyser avsaknaden av metoder och en struktur kan vara ett sätt att förklara och synliggöra anledningar till varför en viss osäkerhet i hur arbetet ska utformas förekommer. Genom att betona avsaknaden kan anledningen till osäkerheten således försvaras. Vidare kan dialogen argumenteras innehålla hur kuratorn definierar sin professionella identitet i den sociala kontexten intervjun utformar. Genom att berätta att kuratorn inte vet hur man

förmedlar och arbetar med konsekvenserna av sociala medier avsäger sig även kuratorn sitt ansvar genom att hänvisa till avsaknaden av struktur för arbetet (Lipsky 2010, s. 149f). Önskan och pratet om riktlinjer samt avsaknaden av dessa kan även bero på att riktlinjer erbjuder gräsrotsbyråkrater en trygghet i arbetet eftersom osäkerheten i hur de ska agera minskar (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 33). Önskan om rutiner tyder vidare på att den upplevda kontrollen bland deltagarna kan vara låg vilket påverkar det subjektiva handlingsutrymmet negativt för den yrkesverksamma då det förekommer en osäkerhet i hur de ska utforma arbetet (Ellström 2004, s. 28).

Under samtalen gavs förslag på olika insatser som kunde utgöra en grund för ett strukturerat arbete. Det diskuterades hur planer för ett mer konsekvent arbete kunde se ut. Under intervjuerna framkom det däremot att utformningen av ett standardiserat arbetssätt innebär en utmaning eftersom arbetet med digitala plattformar och sociala medier kräver ständig utveckling.

Kurator 3: [...] så att vi nu funderar vi lite på ja men hur ehm, hur kan vi bygga upp något form av basprogram i ettan, där vi ger dem kunskap om olika ämnen som vi ser är aktuella, [...] som vi ser påverkar de i skolan, och att lägga lite grunden där, och sen kommer man in i tvåan och kanske har lite fördjupning kring det och sen kanske man reflekterar det sista i trean. Så det spanar vi på nu, hur kan vi bygga upp ett sånt program samtidigt som man hela tiden, det är ju det som är roligt tycker jag att man hela tiden är i en utvecklingsprocess för saker och ting händer hela tiden, nya begrepp dyker upp, nya plattformar dyker upp så man måste hänga med i det också, så det här är ju man kan man kan sätta ett program men det kommer ju också utvecklas hela hela hela tiden.

Dialogen om en plan och önskan om ett strukturerat arbetssätt tyder på att yrkesverksamma söker sig till riktlinjer för att minska osäkerheten i arbetet (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 33). Utmaningen i att införa riktlinjer kan bero på att kuratorn arbetar i en dynamisk omgivning som är oförutsägbar (Mintzberg 1993, s. 136). Av den anledningen kan det vara komplicerat att införa riktlinjer för att tydliggöra det objektiva handlingsutrymmet eftersom dessa ständigt kräver utveckling i takt med teknologins progress.

5.1.2 Begränsningar i handlingsutrymmet

I samtalen diskuterade forskningsdeltagarna att deras möjlighet till att styra sitt arbete inom ramen för uppdraget ibland var begränsat av riktlinjer. Några av deltagarna nämnde att de har fått direktiv att inte skapa konton på sociala medier inom rollen som skolkurator då dessa kunde medföra dilemman. Diskussionen om begränsningar kunde komma upp när samtalen fokuserade på utvecklingen av digitaliseringen och dess betydelse för kuratorn.

Intervjuare 1: Mm och hur ser du på utvecklingen av då digitalisering och sociala medier inför liksom ditt kuratorsarbete?

Kurator 1: Ahh utvecklingen av eh sociala usch... ehm man har ju provat med soctanter på nätet men man backar för det är rätt mycket med med lagar och regler och sekretess och eh dokumentationsskyldigheten [...] vi har ju rätt mycket att ehm vi ska inte asså inte gå med i grupper på på facebook och olika såna här eh för att om det kommer upp någonting asså på helgen till exempel eller lov, någon mår dåligt, är vi i tjänst eller är vi inte i tjänst? Så att det är bättre att hålla sig borta.

Intervjuare 1: Mmm, skulle du säga att det lite suddar ut vart gränserna går och eh amen var vad är din arbetstid och när är du tillgänglig och när är du inte tillgänglig?

Kurator 1: Ah sånt måste man ju hålla koll på de är ju det, det är ju ja det måste ju alla som jobbar i skolan, eh man är ju och det är ju också gränssättning för ingen är nåbar 24 timmar om dygnet, ehm nä asså där har det är ju mitt ansvar att när jag slutar [...].

Att avstå från att befinna sig på sociala medier i sin tjänst förklaras vara med anledning av regler och direktiv varpå en fundering kring när man är i tjänst eller inte beskrivs. Däremot när följdfrågan om gränserna suddas ut ställs beskriver deltagaren istället att det är den enskildes ansvar att hålla koll på gränserna. En viss dissonans kan av den anledningen synliggöras i frågan om begränsningarna av deltagarnas närvaro på sociala medier. Dissonansen kan vidare argumenteras bero på osäkerheten i utformningen av arbetet samt gällande var ansvaret för resultaten bör ligga.

Resultatet indikerar vidare på att forskningsdeltagarna kunde uppleva ett dilemma i att möta elevernas behov samtidigt som de behövde förhålla sig till organisationens riktlinjer och regler (Svensson, Johnsson och Laanemets 2021, s. 16f). En obalans mellan det objektiva och det subjektiva handlingsutrymmet kan synliggöras bland forskningsdeltagarna där den växlande och dynamiska omgivningen kräver en större frihet som inte det objektiva handlingsutrymmet genom riktlinjer kan erbjuda. Därtill belyser Bohlin och Gurdal (2016, s. 126) i sin forskning att yrkesverksamma har uppgett att deras arbete förändras på grund av sociala medier och ungdomars användning av dessa. Samtidigt har även forskning synliggjort att ett flertal etiska dilemman kan uppstå när skolkuratorer interagerar med sina elever på nätet. Bland annat synliggörs dilemmat avseende den bristande sekretessen som följd av interaktionen mellan kurator och elev på sociala medier (Mullen et al. 2014, s. 9f). Det kan förstås att behovet av riktlinjer och rutiner är viktiga för att kuratorerna ska vara säkra på hur de ska hantera och agera inom rollen. Däremot kan dessa riktlinjer även innebära att det förändrade behovet som eleverna uttrycker inte kan bemötas eftersom kuratorerna begränsas från att befinna sig på sociala medier.

5.1.3 Skolkuratorns definition av sin roll och arbetsuppgifter

En central undran och diskussion som uppkom under intervjutillfällena var vad skolkuratorns roll och arbetsuppgifter innefattar där definitionen varierade mellan deltagarna. Under samtalen förekom en diskussion om att kuratorn har en stor roll i arbetet med sociala medier och digitala plattformar.

Kurator 6: [...] det påverkar ju mycket det också psykosociala välbefinnandet också hos våra ungdomar så det är väl klart att man kan tänka sig att det faller extra hårt inom för skolkurator och så, men jag tänker också att det är ett sånt brett perspektiv som behöver eh då ligga inom ramen för för i hela skolan.

I intervjuerna förekom även samtal mellan intervjuaren och deltagaren angående att skolkuratorns främsta uppgift handlade om att stötta och se till att eleverna kunde befinna sig i skolan med studiero samt att undanröja hinder för vägen till examen.

Intervjuare 2: Hur, hur ser du på utvecklingen av digitaliseringen eh av sociala medier för kuratorsarbetet?

Kurator 4: Ehm det var en komplex fråga ska se, hur jag ser på utvecklingen av sociala medier kopplat till mitt arbet... [...] ehm kopplat till mitt arbete är ju att det sker saker på sociala medier som påverkar eleverna på skolan... om man tänker vad är liksom en kurators uppdrag på skolan det är för jag ska hjälpa elever så mycket vi kan på skolan för att de ska klara sina studier... vi är inte polis som utreder ett brott eller kränkningar som händer liksom utanför här, men om det händer kränkningar här så är det ju skollagen och då måste vi utreda det på skolan men sen vill eleven göra en polisanmälan det om det så kan man ju göra det också, ehm så att min roll att stötta eleverna och hjälpa de för att de ska klara sina studier och samarbeta med andra aktörer och på så sätt så blir liksom inte sociala medier mer än att ehm det händer saker på sociala medier och sen så fortsätter konflikten på skolan... och då blir det ett problem för skolan för att folk kanske har kränkt varandra på helgerna eller liksom hotat varandra, [...] och och då fortsätter konflikten här, och när de kommer här så måste vi utreda det [...]

[...]

Intervjuare 2: Vad händer om det inte finns några bevis? Om om eleven i fråga inte kan visa screenshots, hur arbetar ni med, med det då?

Kurator 4: Ja det är på samma sätt för att eh asså min uppgift som kurator det är inte att utreda och hitta vem som har vad som är sant, utan det är att se hur vi ska hur eh undervisningen ska fortsätta ehm bedrivas på ett bra sätt och det ska finnas bra klimat i rummet [...]

I samtalet synliggörs att deltagaren vid olika följdfrågor fortsatt betonar sin egen uppfattning om skolkuratorns roll och uppgift. De upprepade betoningarna på sin roll kan vara viktiga för att ge en förklaring till varför deltagaren utformar sitt arbete på ett visst sätt. Vidare kan betoningen i samtalet bero på att skolkuratoren vill tydliggöra sin uppfattning om vad kuratorns

arbete och roll är. Således kan det bero på att deltagaren till viss grad vill avsäga sig ansvar för olika situationer och händelser som inte är inom skolkuratorns befogenheter enligt kuratorns bestämmelser (Lipsky 2010, s. 149f). På så vis frigör deltagaren sig från ansvaret att hantera resultat och konsekvenser av olika situationer (ibid.). Dialogen synliggör således hur kuratorn i samtalen skapar och formar sin professionella identitet utifrån samtalet och våra följdfrågor.

Forskningsdeltagarnas varierande uppfattning om dess roll och arbetsuppgifter kan även bero på det vaga objektiva handlingsutrymmet som således lämnar plats för kuratorn att med hjälp av sitt tolkningsutrymme självständigt definiera vad rollen innefattar (Ellström 2004, s. 21). Genom att anpassa sin syn på arbetet kan den professionella skapa konsekventa förfaringsätt gentemot målen i arbetet (Lipsky 2010, s. 144f). På så vis kan kuratorn hantera det vaga objektiva handlingsutrymmet som annars kan skapa en osäkerhet i hur kuratorn ska använda sitt subjektiva handlingsutrymme.

De varierande tolkningarna beroende på kuratorns uppfattning som synliggjordes under intervjuerna kan innebära att arbetet med sociala medier och digitala plattformar skiljer sig både mellan och inom skolor där mer än en skolkurator är verksam. Det framkom i samtalen att insatser kunde skilja sig mellan kuratorerna utifrån behoven kuratorn såg. En faktor som kan inverka på de olika uppfattningar om kuratorns roll och arbetsuppgift kan diskuteras vara den oförutsägbara dynamiska omgivningen som förekommer inom skolorna varpå det är svårt att standardisera och skapa en gemensam tolkning av arbetet och kuratorns roll (Mintzberg 1993, s. 136f).

5.1.4 Osäkerheten som uppstår på grund av handlingsutrymmet

Forskningsdeltagarna uttryckte att deras subjektiva handlingsutrymme med få begränsningar i många situationer var till en fördel eftersom de kunde anpassa sitt arbete utifrån den dynamiska omgivningen. Däremot framkom det att det subjektiva handlingsutrymmet även kunde skapa en osäkerhet i hur deltagarna skulle agera i olika situationer.

Kurator 1: [...] och alla de här ansvaret man har om man sitter och pratar med någon och det är någon som mår jättedåligt till exempel eh hur man gör ehm så den är svår jag är inte jätte såhär insatt i eh såna här grejer så att jag jag vet inte riktigt där.

Osäkerheten som kuratorerna upplever kan bero på det vaga objektiva handlingsutrymmet med brist på rutiner där den yrkesverksamma tvingas att använda sitt tolkningsutrymme för att definiera sina arbetsuppgifter och skapa ett tillvägagångssätt i arbetet (Ellström 2004, s. 21, 28). Som skolkurator med ett stort subjektivt handlingsutrymme innebär det även att du behöver fatta beslut i situationer där du saknar kunskap och känner en osäkerhet i hur arbetet ska utformas (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 249). Trots osäkerheten krävs det att man agerar vilket innebär att beslut som tas inte alltid är kunskapsbaserade i den mån som önskas. Trots att det alltid kommer förekomma ett visst mått av osäkerhet i arbetet (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 33), kan denna minimeras genom ett tydligare objektiva handlingsutrymme så att det subjektiva handlingsutrymmet med säkerhet kan användas. Forskning nämner att kuratorer upplever en svårighet att skapa nya tillvägagångssätt för att kunna arbeta med sociala medier och digitala plattformar (Choudhury & Choudhury 2022, s. 1102). Resultatet tillsammans med tidigare forskning kan således tydliggöra att en osäkerhet förekommer i hur man ska införliva tillvägagångssätt som kan användas för att anpassa sitt arbete till den dynamiska omgivningen.

Vidare beskrevs en osäkerhet i var gränsen för skolkuratorns arbete och handlingsutrymme dras. Denna osäkerhet kunde synliggöras i diskussionen när intervjun fokuserade på hur samtalen kring sociala medier i arbetsrummet kunde se ut.

Intervjuare 1: mmm, ehm liksom utifrån detta, hur ser eh diskussionen ut om sociala medier inom liksom arbetslaget, inom arbetsledningen eller så, eller skollidningen?

Kurator 5: asså de, asså vi pratar ju ganska mycket att om hur eleverna liksom påverkas hur asså vad vi kan göra för att liksom hjälpa dem på traven ehm och komma på rätt liksom bana på något sätt, ehm det är också svårt för att vi kan ju inte styra vad de gör på sina mobiler när de lämnar skolan, vi kan ju ha någon sorts liksom kontroll ändå när de är på sina lektioner, vi samlar in mobilerna eller amen hur vad de sitter o gör liksom i korridorerna ehm, men de som är så svårt med sociala medier tycker jag är att de liksom är med dem dygnet runt o vi har så liten inblick i vad som faktiskt händer på deras sociala medier, liksom ehm det blir en svår fråga ehm svår att uppmärka

Att en uttryckt osäkerhet och svårighet i hur lång kuratorns arbete sträcker sig kommer på tal vid dialog kring resterande anställdas diskussioner och syn på sociala medier kan bero på att frågan påminner deltagaren om samtalen som eventuellt handlar om just den svårdragna gränsen som förekommer i arbetet. Gallo et al. (2016, s. 20) synliggör i sin forskning det som även framkommer i våra forskningsdeltagares beskrivningar att det förekommer en gråzon i vad skolkuratorns roll är att hantera. Tidigare forskning betonar att det är en svårtolkad gräns som skapar osäkerhet hos skolkuratoren (Gallo et al. 2016, s. 20). Med hjälp av riktlinjer kan eventuellt den svårtolkade gränsen bli tydligare och på så vis minska osäkerheten i kuratorns subjektiva handlingsutrymme.

5.2 Möjligheter respektive utmaningar i arbetet

Under intervjuerna ställdes frågor som berörde möjligheter respektive utmaningar som sociala medier och digitala plattformar bidrog till i kuratorernas arbete. Samtalen varierade där forskningsdeltagarna beskrev vad sociala medier och digitala plattformar kan bidra med, men även begränsa. Tidigare forskning synliggör att digitaliseringen inom socialt arbete resulterat i nya möjligheter att utveckla det sociala arbetet, samtidigt som utmaningar även tillkommer (Steiner, 2021, s. 3359). Nedan presenteras tre underrubriker som behandlar de uppleva möjligheter och utmaningar i arbetet.

5.2.1 Tillgängligheten av sociala medier

Under samtalen framfördes upplevelser gällande att informationsspridningen som sker på digitala plattformar och sociala medier möjliggör att nå ut till fler individer på en kort tid. I dialogen framförde deltagarna att sociala medier och digitala plattformar kan hjälpa elever som lider av ensamhet och depression, genom att man har forum online som eleven kan vända sig till. Steiner (2021, s. 3360) bekräftar i sin forskning att sociala medier och digitala plattformar kan underlätta både för skolkuratoren och eleven genom att erhålla rådgivning online. Online rådgivning framställs som smidig eftersom individen själv anpassar vilka tider på dygnet som individen vill söka stöd (ibid.). Det når således ut till de som kanske annars inte skulle ha möjlighet att ta kontakt och erhålla hjälp (ibid.). Liknande beskrevs i samtalen gällande att digitala plattformar erbjuder ett kravlöst stöd som kan underlätta för elever som

tycker att steget att fysisk söka hjälp är för stort.

Kurator 3: [...] om de känner att steget till att söka behandling eller söka sig någon annanstans liksom och aktivt, fysiskt söka sig, då kan man använda sig av digitala plattformar ganska enkelt för att de kanske ska slussas in lite i tanken om att “aha det här stödet finns” den här hjälpen kan jag få, så det tycker jag är en jättefördel att det finns så mycket tillgängligt material ute [...]

Skolkuratorerna förklarade därtill hur tillgängligheten även kan utökas under skoltid.

Kuratorerna berättade att kommunikationen oftast sker via mail eller sms där eleverna kan skicka ut samt erhålla förfrågningar om tider att boka. Det menade deltagarna är något som ökar effektiviteten och hastigheten i kommunikationen med elever. Under en intervju berättade en deltagare att skolan hade varit med om en brand. Det skolan gjorde då var att publicera ett informativt inlägg på skolans sociala medier och digitala plattformar med information om bland annat fjärrstyrd undervisning under en period medan skadorna åtgärdas. Skolkuratoren menade att tillgången till sociala medier och digitala plattformar gav en extra försäkring om att informationen om den plötsliga händelsen nådde fram. Detta tyder på hur information och andra sorters meddelanden nuförtiden sprids fort och hur skolkuratoren kan använda den snabba spridningen som ett verktyg i sitt arbete.

Vid ett intervjutillfälle diskuterades hur skolan kan utvecklas och optimera sin informationsspridning så att den når ut till fler. Skolkuratoren uppgav en önskan om att nå ut till fler och att informationen skulle vara lättillgänglig för alla inblandade. Skolkuratoren föreslog bland annat ideén om att skolan skulle ha en digital plattform där sådan relevant information publiceras. Det går att tolka skolkuratorns idé som ett sätt att ta vara på det subjektiva handlingsutrymmet genom att tolka det som för närvarande är aktuellt att ta ställning till (Ellström 2004, s. 28). Att som socialarbetare befinna sig i en dynamisk omgivning i förhållande till ungdomarnas användning leder således till att skolkuratorns arbete också blir präglad av dagens teknologi. Skolkuratoren bör av den anledningen vara flexibel och kreativ samt anpassa sig när omständigheterna för kuratorns arbete ändras (Mintzberg 1993, s. 136).

5.2.2 Kravet på tillgänglighet för skolkuratorn

Vid intervjutillfällena berördes hur skolkuratorer förhåller sig till kraven på tillgänglighet från eleverna. I samtalen framfördes att skolkuratorer både ansåg att eleverna förväntade sig men samtidigt även inte förväntade sig att kuratorn skulle vara tillgänglig utanför skoltid. Dialogen klargjorde däremot att deltagarna inte gjorde sig tillgängliga på digitala plattformar och sociala medier för att inte äventyra möjligheten att bli kontaktade utanför arbetstid. Därtill kunde frånvaron bero på direktiv från skolan som hindrade kuratorn att göra sig tillgänglig.

Intervjuare 1: Mm, jag tänker det här du säger med att vara tillgänglig och så, upplever du själv att eleverna kanske har en förväntan på dig att du ska vara tillgänglig ehm också liksom på digitala plattformar för dem i en större utsträckning än om det inte skulle finnas liksom?

Kurator 3: Jag eh jag upplever kanske inte att de förväntar sig att jag ska finnas på sociala medier eh jag tror också att där är taget ett beslut att vi inte ska göra det i ehm i X stad, jag tror att det är så, ehm utan skolan har liksom sin plattform som är generell, eh det de har kanske förväntningar på är att jag ska vara tillgänglig, jag ska vara tillgänglig dag som natt så att man kan skicka sms mitt i natten och de kanske förväntar sig att jag ska svara eh liksom utanför mina arbetstider ehm och att det ska ske snabbt liksom [...]

Intervjuare 1: Mhmm, [...] jag tänker eh hur liksom upplever asså hur känner du kring det att de förväntar sig att du ska vara tillgänglig, är det någonting du liksom markerar att du inte kan vara eller är det någonting som du liksom amen är okej med?

Kurator 3: Eh nämen jag tänker att jag är okej med det haha, ehm men jag informerar ju om det liksom att såhär jag, om du skickar sms jag kommer inte svara efter klockan halv fem för då är min arbetstid slut och sen så börjar jag jobba åtta nästa dag ehm och jag är ganska noga med att följa det liksom, det är klart att ibland har man varit med om ganska jobbiga situationer där man har tänkt att jag skulle gärna vilja följa upp med denna eleven och veta att eh hen är okej liksom men jag är ganska noga med det för att om man börjar öppna lite där eller tulla med sina egna gränser liksom så tror jag

att man eeh lätt kan hamna i en cirkel där man blir konstant tillgänglig och det är ju inte hälsosamt i längden liksom.

I konversationen ovan kan man observera hur kuratorn ändrade sig mitt i en mening efter intervjuarens andra frågeställning. Efter följdfrågan berättade kuratorn sig först uppleva en acceptans kring att eleverna kommer att förvänta sig kontakt utanför skoltid. Sedan väljer skolkuratorn att ändra sin åsikt och berättar om att hen är noga med att markera sina arbetstider då eleverna kan kontakta kuratorn och förvänta sig ett svar tillbaka. Intervjuarens följdfråga var möjligtvis det som fick skolkuratorn att plötsligt ändra sitt svar. I annat fall kan följdfrågan ha bidragit till att skolkuratorn insåg att hen i själva verket inte har funderat över det innan.

Samtalet tyder vidare på det tidigare forskning även belyser beträffande ungdomars förväntan på ett snabbt utbyte av information i form av exempelvis meddelanden. Denna förväntning kan vidare innebära negativa följder för eleverna om deras förväntningar inte uppfylls (Gallo et al. 2016, s. 18). Dialogen tyder även på att en diffus gräns förekommer gällande när skolkuratorns arbetstid börjar och slutar. Detta går att uppfatta som att det objektiva handlingsutrymmet begränsar skolkuratorerna (Ellström 2004, s. 28), eftersom digitala plattformar och sociala medier i sig inte har avsatta arbetstider likt socialarbetare utan fortsätter dygnet runt.

I en dialog fördes även en diskussion avseende att deltagarnas jobb för tillfället inte är utformade för att de ska vara beredda att hoppa i tjänst men att de ofta hamnar i situationer där de själva ifrågasätter om de inte borde vara i tjänst. Ett exempel på när ett sådant dilemma uppstår är när en elev skickar ett meddelande som uppger suicidtankar. I ett sådant fall kan skolkuratorn uppleva sig tvungen att ingripa men att det i själva verket inte finns utformade riktlinjer kring det. Detta kan således sätta kuratorn i en obekväm situation som delvis kan vara påverkat av bristen på struktur som den dynamiska omgivningen ofta leder till (Mintzberg 1993, s. 136). Det objektiva handlingsutrymmet kan således klassas som vagt då skolan inte har några bestämmelser gällande speciella omständigheter som exemplet ovan (Ellström, 2004 s. 28).

5.2.3 Arbetsbelastning och behovet av att omprioritera arbetsuppgifter

I samtal berörde vi hur skolkuratorerna ser på sin egen arbetsbelastning i förhållande till utvecklandet av sociala medier och digitala plattformar. Baserat på samtalen med skolkuratorerna framkommer det ett samband mellan elevernas användning av dessa plattformar och skolkuratorers upplevelser av sin arbetsbelastning.

Kurator 2: Ja det ökar ju psykisk ohälsa eeh så det ökar min arbetsbelastning om man säger så det är inte bara att man är på internet och kollar på olika man får en skev självbild eller såhär utan det är också tänker att man sitter uppe sent sömnen eeh man sover dåligt man motionerar mindre man missar skolarbete för man är fast i sin telefon och det påverkar i sin tur ens självbild och ens självkänsla och ens eh psykiska hälsa ehm så det är mycket som påverkar, så absolut att jag får mer att göra många ungdomar som mår väldigt dåligt.

Kurator 1: Det påverkar så att när det väl skrivs och det blir bråk så att säga så blir det ju akut, asså eh det bara händer det stör ju det liksom som jag har planerat och ska göra [...]

Citaten från dialogerna synliggör att elevernas användning av sociala medier och digitala plattformar bidrar till en negativ påverkan på ungdomen som av den anledningen bidrar till en ökad arbetsbelastning för skolkuratoren. I tidigare forskning beskrivs att konsekvenser av sociala medieanvändande upptar en betydande del av kurators arbete och resurser vilket föranleder till att hanteringen av andra arbetsuppgifter försummas (Gallo et al. 2016, s. 20). Detta går att återigen tolka som att kuratorn hamnar i en så kallad gråzon (ibid.). Forskningsdeltagarna berättade hur det inträffar situationer och incidenter som är bortom deltagarnas räckhåll eftersom det sker utanför arbetstid och på sociala medier eller digitala plattformar vilket skolkuratoren inte har tillgång till. Något som förslagsvis kan leda till att kuratorn inte upplever sig själv som tillräckligt uppdaterad för att kunna backa upp eleven i fråga och stödja på ett effektivt sätt. Således kan skolkuratoren uppleva en ökad arbetsbelastning utifrån det ökade behovet men även utifrån upplevelsen att inte ha tillräckligt med kunskap eller resurser för att erbjuda rätt stöd. Citaten kan även möjligtvis ge uttryck för hur en skolkurator inte har möjligheten att planera och förutse sitt arbete. Vilket tyder på att den dynamiska omgivningen spelar en betydande roll i skolkuratorernas arbetsbelastning.

Därtill kan bristen på tydliga riktlinjer gällande arbetstider vidare påverka arbetsbelastningen (Mintzberg 1993, s. 136).

5.3 Kunskapen om sociala medier och digitala plattformar

I intervjuerna framkom det att den kunskap kuratorn ansåg sig ha om sociala medier och digitala plattformar och dess inverkan på elevers hälsa spelade en central roll i hur de vidare arbetar med dessa plattformar. Nedan presenteras resultatet av hur forskningsdeltagarna uppfattar och inhämtar kunskap om sociala medier och digitala plattformar.

5.3.1 Kunskapsinhämtning

Vid intervjutillfällena framkom det att deltagarna huvudsakligen behövde vara självgående i att inhämta och besitta aktuell kunskap för sitt arbete.

Intervjuare 1: Ehm upplever du att skolan liksom asså liksom skolledningen att du får någon backning i liksom kunskapssökandet där eller är det mer på eget initiativ som du liksom söker då kunskap eller som du säger är frågvis med eleverna och så?

Kurator 6: Mm, mm eh.. nej jag tänker överlag när det kommer till till vad jag behöver för kunskap så får jag vara väldigt eh själv eh bäcka upp vad jag behöver.

Intervjuare 1: Mhmm.

Kurator 6: Så för där är det också skillnad eh... eh skillnad att arbeta som skolkurator och kanske som socialsekreterare på eh på soc liksom är ju ganska stor skillnad för där asså ens chefer är ju socionomer och liksom vet vad, jag är ju en väldigt lite särskild del ifrån ehm övriga skolverksamheten där huvudfokus är lärande och undervisning och eh lärare och jag har ju inte socionomchefer till exempel så där jag behöver jag själv vara ganska drivande i vad jag behöver veta sen ifall det kommer ifrån skolverket och eh [...] den specialpedagogiska ehm vad heter de myndigheten [...] ifall det kommer ifrån de hållen så så får det oftast här det här behöver vi sätta

oss in i men när jag ser vad jag behöver i mitt dagliga så brukar jag säga det här behöver jag och jag har hittat det här liksom så får jag ut och scouta, mmm.

Upprepade gånger betonar deltagaren behovet av att vara självständig i sitt arbete. Uttrycket synliggör på så vis att deltagaren i den sociala kontexten av samtalet formar sin upplevda ensamhet i kuratorns yrkesroll relaterad till skolpersonal. Dialogen synliggör även att kuratorns chef inte alltid har ett psykosocialt perspektiv eller är utbildad socionom. Således ställs högre krav på skolkuratorn att vara självständig i utformningen av sitt arbete.

Deltagarnas förklaringar gällande att de själva ansvarade för sin kunskapsinhämtning tyder vidare på att skolkuratorns tolkningsutrymme är stort eftersom kuratorn själv har möjligheten att tolka sin roll och arbetsuppgifter och utifrån denna tolkning samla in kunskap för att med sitt subjektiva handlingsutrymme applicera dessa i sitt arbete (Ellström 2004, s. 21; Lipsky 2010, s. 144f). Vidare kan ansvaret för att själv inhämta kunskap bero på att det objektiva handlingsutrymmet för skolkuratorer är vagt och saknar en viss definition och riktlinjer gällande kunskapsinhämtningen. Således krävs det att skolkuratorn själv bestämmer vad för kunskap skolkuratorn är i behov av för att utföra sitt arbete.

Ett genomgående tema i intervjuerna var att kuratorerna ansåg sig ha en del kunskap om sociala medier. Dock särskiljer sig kuratorernas insikt från elevernas kunskap och användning. Enligt forskningsdeltagarna förekom det ett generationsglapp och en viss kunskapsbrist gällande hur eleverna använde sociala medier och digitala plattformar. Detta skapade utmaningar i hur skolkuratorn skulle arbeta med sociala medier för att nå eleverna.

Intervjuare 2: Mmm, ja om vi då går vidare till mer sociala medie temat hur ser du på din kunskap om sociala medier? Samt asså frågor som berör.

Kurator 6: Hmm personligen jag tror delvis är det en generationsfråga såklart eh asså jag själv är ju uppvuxen med eh gå ifrån asså telefon med telefonjack och såhär uppringsinternet till att ah nu ha ehm asså smartphone och allting som en dels är jag väl själv ganska så insatt men jag tänker också att det är så himla mycket som jag inte vet asså så för att det är en helt annan generation jag jobbar med än min egen liksom... eh så även fast jag kan tycka att jag är ganska väl insatt och kunnig så så jag vet jag ju absolut inte alla sidor de är inne på jag vet asså tiktok har man ju liksom

men men jag själv har liksom inte någon tiktok inlogg så att eh och skulle jag ha det så skulle jag säkert inte se det som ehm mina elever ser heller liksom eller använder på samma sätt som de gör det liksom.

Intervjuare 1: Jag tänker att, vad tänker du kring det asså att den här aa men lite kanske kunskapsbristen som du beskriver, det här glappet eller gapet mellan generationerna, hur tror du att det påverkar dig liksom i ditt arbete?

Kurator 6: Mhmm, jag har inte riktigt reflekterat så mycket över det, utan jag försöker ifall det är någonting som eh jag tänker det viktigaste är att jag är medveten om att jag vet inte exakt vad de håller med [...] och vad de ser på sociala medier ehm så bara det är viktigt att veta eh och sen får man vara lite lite frågvis och säga “men jag har ju inte koll liksom så ni får jättegärna berätta” och inte låtsas som att jag har koll liksom för det har jag verkligen inte utan mer men vara öppen och eh med sin egen kunskapsbrist i det liksom.

Dialogen synliggör att deltagarna inte alltid är medvetna om eller har reflekterat djupare över kunskapsglappet som förekommer i arbetet. Det kan även reflekteras att deltagaren på grund av följdfrågan som betonade kunskapsbristen skyddade sig och slätade över problematiken genom att belysa hur deltagaren istället hanterar glappet i arbetet. På så sätt kan det argumenteras att kuratorn till viss del anpassar sitt ansvar och sin roll gällande kunskapsinhämtningen istället för att synliggöra kunskapsbristen som ett större problem (Lipsky 2010, s. 144f). Dialogen tyder på att begränsningarna i kunskapen uppfattas som fasta istället för att problematiseras vilket kan motverka utvecklandet av kuratorernas förmågor (Lipsky 2010, s. 144f). De sedda fasta begränsningarna kan även innebära att metoderna som utformats försvaras och anses vara tillräckligt goda istället för att reflekteras över och synliggöra att resurserna och förmågorna är begränsade (ibid.). Vidare kan det tänkas att ovetandet är ett uttryck för hur skolkuratorn formar sin professionella identitet i kontexten av intervjun genom att synliggöra att kunskapsglappet inte är ett avsevärt problem relaterat till kuratorns definition om sitt ansvar och uppgift. Ovetandet av kunskapsglappet kan även tänkas bero på att det inte finns ett tydligt uttalat direktiv rörande kunskapskravet som kuratorn behöver följa och därav reflektera över. Kunskapsbristen som beskrivs kan vidare förstås genom det dilemma som uppstår för yrkesverksamma i situationer där det krävs

snabba handlingar vilket innebär att kuratorn får ta beslut trots brist på rätt kunskap (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 249). Från tidigare forskning finner vi även liknande upplevelser kring avsaknaden av kunskap i relation till elevernas användning (Daneback & Sorbring 2016, s. 13).

Vidare synliggjordes under intervjuerna att det breda tolkningsutrymmet öppnade upp för kuratorerna att själva besluta i vilken mån de var i behov av en utökad kunskap gällande sociala medier och digitala plattformar.

Kurator 4: Jag behöver inte vara på Tiktok för att kunna göra mitt jobb. För att en elev kan komma till mig och säga “ ah det här om diabetes”. Jag kan säga, kolla dina källor. Det finns 1177, du kan komma och fråga mig, du kan komma och fråga, Vi har en skolsköterska. Så tro inte på allt som står på nätet.

Resultatet indikerar att ett vagt objektivt handlingsutrymme i form av brist på regler och riktlinjer angående informationsinhämtning kan innebära att skolkuratorn är i behov av att förenkla sin syn på sina arbetsuppgifter för att förtydliga vad kuratorn ska arbeta mot och hur kuratorn ska gå tillväga för att skapa ett konsekvent arbetssätt (Lipsky 2010, s. 144f). Skolkuratorn kan därefter inhämta kunskap som krävs utifrån arbetssättet som hen har definierat. Resultatet synliggör även att varje yrkesverksam nyttjar sitt handlingsutrymme olika beroende på dess erfarenheter (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021 s. 16f). Därtill kan det diskuteras att skolkuratorn möjligen begränsar sitt ansvar gällande informationsinhämtning och i arbetet med sociala medier och digitala plattformar samt hur långt kuratorns befogenheter sträcker sig för att kunna hantera gapet som annars kan uppstå mellan mål och egna resurser samt förmågor (Lipsky 2010, s. 144f, 149f). Att kuratorn genom tolkningsutrymmet begränsar sin definition av arbetsuppgifterna kan av den anledningen även innebära att kuratorn begränsar sitt ansvar och således kan kuratorn fatta beslut gällande behovet att inhämta kunskap för sitt arbete. Av den anledningen kan det tänkas att skolkuratorn definierar och upprätthåller kunskapen av sin roll i intervjun.

Ytterligare förde deltagarna en dialog angående den kunskap de upplevde sig ha gällande elevernas hälsa utifrån elevernas användning av sociala medier. I dialogerna framkom det att deltagarna upplevde att sömnen och elevernas självbild var starkt påverkad av sociala medier.

Därtill att tillgängligheten av sociala medier kan bidra till ökad stress för eleverna.

Kurator 5: [...] men det största jag tror att det påverkar sömnen väldigt mycket ehm vi har väldigt många elever som kommer till mig och pratar om sömnproblem att de liksom blir stressade de kan inte fokusera i skolan ehm för att just att de sover för lite och det alla gör innan de skulle gå och lägga sig är att de scrollar på sociala medier och att man liksom fastnar i det på något sätt och inte inte sover tillräckligt och det tror jag verkligen påverkar jättemycket för då förlorar man ju en av de här liksom grundpelarna som gör att man på något sätt kan stå stadigt

Deltagarnas kunskap kan belysas i ljuset av tidigare forskning där det framkommer att ungdomars användning av sociala medier och digitala plattformar kan inverka på hälsosfaktorer såsom störningar i deras sönmönster (Statens medieråd 2020, s. 12; Choudhury och Choudhury 2022, s. 1095). Vidare tyder resultat i tidigare forskning på att ungdomar jämför sig med andra på sociala medier, något som kan leda till att ungdomar ser negativt på sitt eget liv (Dodemaide et al., 2022, s. 4670).

5.4 Skolkuratorns anpassade arbete

Vad gäller anpassningen av arbetsuppgifter för skolkuratorer framkommer det i empirin att det finns en betydande roll av flexibilitet för att kunna möta elevernas behov och hantera problem relaterat till sociala medier och digitala plattformar. Vad gäller skolkuratorernas anpassning av sitt arbete finns det en betydande grad av tolkningsutrymme inom det subjektiva handlingsutrymmet (Ellström 2004, s. 28). Det innebär att de har möjlighet att tolka och anpassa arbetsuppgifterna för att möta elevernas skiftande behov och hantera problem. Nedan presenteras hur insatser diskuterades och tog form i arbetet.

5.4.1 Anpassade insatser utifrån elevernas skiftande förutsättningar

Ett grundläggande tema kring insatser som beskrevs i samtal handlade om nätmobbning. Något som även framkommer i tidigare forskning där Berne, Frisé och Daneback (2016, s. 103) klargör att skolkuratorerna i sitt arbete påverkas av nätmobbning samt kränkningar som eleverna utsätts för. Därtill har skolan enligt lag ett ansvar att med relevanta insatser utreda och åtgärda dessa problematiska situationer som elever utsätts för online (Berne, Frisé &

Daneback 2016, s. 114). Skolkuratoren beskrivs i forskning således ha en viktig roll i arbetet med sociala medier och digitala plattformar samt konsekvenserna (Paolini, 2018, s. 3). Skolkuratoren besitter möjligheten och kunskapen att kunna prata med den utsatte eleven för att stötta och arbeta med förebyggande insatser (ibid.).

I samtal med forskningsdeltagarna finner vi beskrivningar gällande att förebyggande insatser huvudsakligen riktas gentemot de som går gymnasiets första år.

Intervjuare 1: Mm, ehm det jag tänkte, jag, det nu när du nämnde att ni går ut i klassrum att eh är det, vilka klasser är det? är det ett eller är det liksom några andra olika års-?

Kurator 5: Ehm, det är lite blandat men ofta när vi har mer så här organiserade klassarbeten när man så att säga, då brukar det vara att man går ut i i eh ettorna när de kommer till skolan, nu har jag inte gjort jättemånga klasser i ettan eftersom jag inte har varit här så länge eh men det brukar stå i rutinen att skolan att man går ut liksom i i början av ettan när det kommer nya elever.'

Intervjuare 1: Mmm.

Kurator 5: Ehm dels för att liksom skapa en relation med de nya eleverna att de ska få ett ansikte på vem kuratorn är och så vidare ehm men också för att ja men välkomna ja och lite lägga en bra grund för och asså om de skulle vara här.

Sättet intervjuaren utformade frågan gällande vilka klasser insatserna förekom i kan diskuteras påverkat deltagaren genom att forskningsdeltagaren kände behovet av att förklara varför arbetet är utformat på ett visst sätt. Därtill kan deltagarens benämning gällande att det är en rutin framhäva att det inte är kuratorns bestämmelse och därmed inte skolkuratorns ansvar. På så vis kan det argumenteras att skolkuratoren genom att belysa utformningen avser sitt ansvar rörande utformningen av insatsen (Lipsky 2010, s. 149f). Således synliggörs hur kuratorn i samtalet formar kunskapen om kuratorns roll och identitet. Vidare kan betoningen på rutinen tydliggöra att det objektiva handlingsutrymmet formar hur

skolkuratoren förhåller sig till sitt subjektiva handlingsutrymme (Ellström 2004, s. 28) eftersom organisationen utformar ett direktiv gällande de förebyggande insatserna.

Dialogerna gällande att insatserna begränsas till ett föränledde en diskussion gällande att stödet inte bör upphöra i början på gymnasiet utan följa eleverna hela vägen fram tills studenten. Denna begränsning kan tänkas bero på resurs- och tidsbrist som försvårar möjligheten att kunna erbjuda likvärdigt stöd gentemot resterande årskurser. Dialogerna tyder således på att problematiken gällande sociala medier och digitala plattformar inte alltid prioriteras av skolan. Istället framkommer det att ansvaret faller på kuratorerna att självständigt ge förslag på förebyggande insatser. Detta är ytterligare ett tecken på hur skolkuratorns arbete präglas av den dynamiska omgivningen där arbetet inte kan organiseras eftersom det är oförutsägbart (Mintzberg, 1993, s. 136). Omgivningen kan däremot även innebära en möjlighet för skolkuratoren att ta vara på sitt subjektiva handlingsutrymme i förhållande till det vaga objektiva handlingsutrymmet och utforska alternativa insatser för att främja elevernas välbefinnande (Ellström, 2004, s. 28).

I samtalen diskuterades hur skolkuratorer arbetar med elevers påverkan av sociala medier och digitala plattformar på ett individuellt plan. Skolkuratorerna tog exempelvis upp hur ungdomarnas ökade skärmtid kunde orsaka en dålig självbild men även en försämrad sömnkvalitet. Tidigare forskning beskriver liknande konsekvenser där regelbunden användning av sociala medier kan medföra att individens självförtroende försämras (Dodemaide et al., 2022, s. 4670f). Det är även mycket vanligt att en förvrängd kroppsideal skapas samt att sociala mediernas press kan leda till försämrad sömnkvalitet (ibid.). Under intervjuerna berättade skolkuratorer hur de vanligtvis brukar samtala med enskilda elever om hur elevens användning påverkar hen. En kurator framförde att eleverna inte är medvetna om hur mycket tid de lägger ner på att sitta och "scrolla" och att kuratorn följaktligen försöker uppmana eleverna till att se hur det kan vara att stänga ner en stund och inte finnas tillgänglig.

Nätmobbing och andra kränkningar som sker online mellan elever var också en central diskussion under intervjutillfällena. Nätmobbing är således något som verkar vara vanligt förekommande hos elever enligt deltagarnas konstruerade verklighet och därmed byggs de förebyggande insatserna upp främst runt det. En anledning till varför kränkningar på nätet har blivit allt synligare kan bero på det forskning framställer gällande att digitaliseringen leder till

att en övervägande del av ungdomars vänskaper och andra kontakter sker nästan uteslutande online (Choudhury & Choudhury 2022, s. 1095). Dialoger gällande insatser i ett försök att stoppa och förebygga näthat förekom under intervjuerna varpå deltagarna berättar hur de konstruerar insatser för att möjliggöra ett stöd för eleverna. Bland annat kunde förebyggande insatser konstrueras vid namn såsom "näthat". Förslagsvis byggde denna förebyggande insatsen på att skolkuratoren och skolbibliotekarien gick ut i klasser och erbjöd information om kränkningar på nätet i form av filmer där konsekvenser av nätmobbning exemplifieras. Kuratorn och skolbibliotekarien samlade även in utvärderingar från eleverna för att utveckla insatsen där de bland annat frågade om vilka digitala plattformar och sociala medier som eleverna använder för att skapa en större förståelse. I ett sådant fall tar skolkuratoren vara på sitt subjektiva handlingsutrymme och beslutar att ta ansvar för att hålla sig uppdaterad om ungdomars användning av sociala medier och digitala plattformar vilket således kan förbättra den förebyggande insatsen (Ellström, 2004, s. 28).

6. Sammanfattning och slutdiskussion

Nedan presenteras sammanfattningen och slutdiskussionen gällande studien. Avsnittet har fördelats genom våra tre forskningsfrågor för att varje fråga ska avhandlas för sig. Slutligen förs en dialog gällande i vilken utsträckning studiens frågeställningar har besvarats.

6.1 Möjligheter respektive utmaningar

Första frågeställningen behandlar hur skolkuratorer ser på sina möjligheter respektive utmaningar i arbetet med sociala medier och digitala plattformar. I resultatet framkommer det att skolkuratorerna belyser hur dagens digitaliserade värld möjliggör en snabbare och effektiv kommunikation. Resultatet framför dessutom att nätbaserade behandlingar kan öka framkomligheten för elever som annars inte hade sökt stöd. Studiens resultat tyder således på att sociala mediers möjligheter består av ett smidigare utbyte av information samt tillgång till nätbaserat stöd för unga. Studiens resultat bekräftas och synliggörs i tidigare forskning där sociala medier och digitala plattformar beskrivs kunna möjliggöra att allt fler ungdomar söker kontakt och stöd via dessa plattformar (Gallo et al. 2016, s. 17). Något som vår studie däremot ytterligare synliggjort är att kontakten mellan elev och kurator upplevdes smidigare eftersom

de använde digitala plattformar för att kommunicera avseende bland annat tidsbokning. Således bidrar vår studie till en ökad insikt i hur digitala plattformar kan användas som ett arbetsverktyg av skolkuratoren.

Fortsättningsvis konstaterar vi utifrån studiens resultat att den växande digitaliseringen bidrar till en förväntan om snabb respons hos eleverna. Under intervjuer framkom det att det inte förekom några utformade riktlinjer kring hur meddelanden som skickas från elever utanför deltagarnas arbetstider ska konstrueras. Intervjudeltagarna skapade i samtalet en känsla av osäkerhet gällande när de egentligen var i tjänst om något händer vilket i sin tur ledde till att intervjudeltagarna hamnade i en gråzon där kuratorn självständigt behövde välja att agera utifrån egna uppfattningar. Resultatet kan belysas i ljuset av vad tidigare forskning presenterat gällande att eleverna upprätthåller en kultur av förväntan om omedelbar respons, samt att kuratorn befinner sig i en gråzon (Gallo et al. 2016, s. 18, 20). Tidigare forskningsresultat betonar även att kuratorn inte anser att en förväntan om omedelbar respons bör förekomma eftersom den inte är möjlig att uppfylla (Gallo et al. 2016, s. 18.). Vår studie belyser och betonar på så vis den upplevda problematiken gällande elevernas kultur om omedelbar återkoppling tillsammans med den tidigare forskningens upptäckter.

Vi drar även slutsatsen att en önskan om utveckling samt ett tydliggörande av skolans riktlinjer förekommer hos deltagarna. Detta tyder således på att det konstruerade objektiva handlingsutrymmet inte gynnar skolkuratorns subjektiva handlingsutrymme eftersom det skapar en osäkerhet i hur arbetet ska utformas (Ellström, 2004, s. 28). Detta går följaktligen att koppla till skolkuratorns syn på sin egen arbetsbelastning. I resultatet finner vi att ett orosmoment hos skolkuratoren är när det sker en incident utanför skoltid som sedan påverkar eleven i skolan. Vilket även presenteras vara en fråga gällande rollen och arbetstidens begränsningar. Tidigare forskningsresultat belyser liknande fynd varpå en gråzon beskrivs i var gränsen för skolkuratorns roll dras (Gallo et al. 2016, s. 20). Vår studie bidrar på så vis med fynd tillsammans med tidigare forskning gällande skolkuratorns upplevda ovisshet var och när skolkuratoren bör agera. En utveckling av riktlinjer gällande arbetet med sociala medier skulle kunna medföra att det objektiva handlingsutrymmet inte förblir lika vagt. Således drar vi slutsatsen att bristen på direktiv för arbetets utformning innebär en utmaning i skolkuratorns arbete.

Slutligen drar vi även slutsatsen att deltagarna i intervjuens sociala kontext formar en kunskap avseende att möjligheterna inte överväger utmaningarna som sociala medier och digitala plattformar bidrar med i arbetet. Detta kan i sin tur bero på att den dynamiska omgivningen i sig ger alltför många utmaningar för skolkuratorerna att ta itu med samtidigt (Mintzberg, 1993, s. 136).

6.2 Skolkuratorns kunskap

Den andra frågeställningen berörde skolkuratorns beskrivning av sin kunskap beträffande sociala medier och digitala plattformar samt ungdomars hälsa utifrån dess användning. Det framkom att deltagarna använde sitt tolkningsutrymme och subjektiva handlingsutrymme för att besluta om vad för kunskap skolkuratoren var i behov av (Ellström 2004, s. 28). Vidare synliggjordes att forskningsdeltagarna hade kunskap om sociala medier och digitala plattformar till en viss nivå men att en uttryckt kunskapsbrist förekom. Vår slutsats är att skolkuratorerna upplever en viss osäkerhet gällande sociala medier och digitala plattformar där glappet på kunskapen hos deltagarna kan skapa problem då det medför en osäkerhet i hur arbetet ska utformas. Vidare uppmärksammas i studien att tolkningsutrymmet inneburit att skolkuratorerna bedömer elevernas användning och sedda behov olika beroende på kuratorernas egna uppfattning (Ellström 2004, s. 21). Den differentierade uppfattningen påvisas i studien leda till att arbetet med sociala medier och digitala plattformar är inkonsekvent.

Resultatet bidrar med en ökad insikt gällande hur skolkuratorns konstruerar sin kunskap i det kontextuella sammanhanget intervjun utgör. Resultatet kan även jämföras med det som framkommit i tidigare forskning rörande att skolkuratorer har kunskap om sociala medier i en begränsad omfattning (Gallo et al. 2016, s. 17). Vidare presenterar forskning att en utmaning i kunskapsinhämtningen är det ständiga behovet att förnya sina kunskaper (Choudhury & Choudhury 2022, s. 1098). Liknande resultat framkom i denna studie där vi såg att en utmaning för skolkuratoren bestod i att ständigt revidera sin kunskap i förhållande till den dynamiska omgivningen och utvecklingen av teknologin (Mintzberg 1993, s. 136). Emellertid kan en skillnad framföras eftersom denna studie synliggjort att avsaknaden av utformade riktlinjer inverkat i kunskapsinhämtningen för deltagarna och således för utformningen av arbetet. Av den anledningen bidrar studien till en fördjupad insikt i vilka faktorer som inverkar i kunskapsinhämtningen för skolkuratoren.

Genom att forma gemensamma riktlinjer för skolkuratorer skulle ett tydligare objektiva handlingsutrymme kunna skapas där vi menar att kuratorns subjektiva handlingsutrymme med säkerhet kan användas för att inhämta kunskap och forma sitt arbete. Gemensamma riktlinjer för kunskapsinhämtningen möjliggör även en gemensam kunskapsgrund som till följd innebär ett mer konsekvent arbetssätt. Förslagsvis hade temadagar för skolkuratorer varit en god utgångspunkt för att kunna generera gemensamma riktlinjer och kunskapsgrund.

6.3 Skolkuratorns arbete med sociala medier och digitala plattformar

Den sista frågeställningen berörde hur skolkuratoren formar och upplever sitt arbete med sociala medier och digitala plattformar. Resultatet klargjorde att skolkuratorerna arbetar med anpassade insatser både på ett förebyggande och individuellt plan. Insatserna var främst utformade för att redovisas i klasser men det förekom även insatser på en individuell nivå i samtal med elever. Bland annat konstruerades insatser gällande elevernas sömn och självbild vilket till stor del stämmer överens med insatser som tidigare forskning har framfört kan användas för att främja elevernas välbefinnande (Paolini 2018, s. 4ff). Studiens resultat bekräftar och bidrar således till en ökad förståelse för skolkuratorns definition av sitt arbete med sociala medier och digitala plattformar. Däremot uppmärksammade studien en betydelsefull faktor gällande arbetet där skolkuratorns egen definition om sin roll och befogenheter var avgörande för hur arbetet formades (Lipsky, 2010 s. 144f). I resultatet framfördes att skolkuratoren definierade sin roll och begränsade sina befogenheter för att skapa ett mer konsekvent arbetssätt. Således bidrar studien med insikt i hur kuratorns egna uppfattningar till stor del styr arbetet vilket föranleder till ett inkonsekvent arbetssätt bland skolkuratorerna. Studien synliggör på så vis hur kuratorn i en social kontext formar och upprätthåller synen på sin professionella identitet. Skolkuratorns breda tolkningsutrymme kan anses vara problematiskt eftersom det innebär att den egna uppfattningen spelar för stor roll i utformningen. Något som kan påverka elever negativt om de inte får det stöd de behöver utifrån att kuratorns definition inte möjliggör stödet.

Som vi tidigare uppmärksammat kan tydligare riktlinjer innebära ett distinkt objektiva handlingsutrymme vilket erbjuder ett mer konsekvent och gemensamt arbetssätt för skolkuratorerna. Riktlinjer kan även möjliggöra för skolkuratoren att enklare anpassa sitt arbete

till den dynamiska omgivningen med anledning av att kuratorns osäkerhet i hur den ska använda sitt subjektiva handlingsutrymme minskar (Svensson, Johnsson & Laanemets 2021, s. 33). Däremot kan riktlinjerna även innebära att en anpassning försämras eftersom riktlinjerna ständigt behöver utvecklas för att följa med teknologins utveckling. Den föränderliga omgivningen kräver en flexibilitet som riktlinjer inte kan erbjuda och således är skolkuratoren i fortsatt behov av att använda sitt subjektiva handlingsutrymme för att anpassa sitt arbete. Således drar vi slutsatsen att den dynamiska omgivningen inom skolan är en utmaning för att standardisera arbetssättet (Mintzberg 1993, s. 137).

Studiens forskningsfrågor och syfte besvaras i den utsträckning som möjliggjorts relaterad till omfattningen av vår empiri. En generalisering har aldrig varit vårt syfte eftersom vi är intresserade av att undersöka enskilda personers berättelser som skapats och formats i en social kontext. Samtidigt vill vi betona att vår upplevelse är att resultatet tillsammans med implementerade teorier och tidigare forskning genererat en ökad förståelse för problemområdet och funnit intressanta faktorer som inverkar på deltagarnas utformning av sitt arbete. Därutöver vill vi betona att resultaten ses i ljuset av att kuratorn i intervjuens sociala kontext format den kunskap som redovisats och bidrar således till konstruktionen av kunskapen som återgetts i studien.

7. Referenslista

Akademikerförbundet SSR (2015) *Policy för skolkuratorer*.

[https://akademssr.se/sites/default/files/files/policy_for_skolkuratorer_mar_2015_w.pdf]

Hämtad 2/4-24

Ahrne, Göran, Svensson, Peter (2022) Kapitel 1. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Ahrne, Göran, Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Tredje uppl. Liber: Stockholm.

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Bohlin, Margareta, Gurdal Sevtap (2016) Social mobilisering och organisering via sociala medier. I: Daneback, Kristian, Sorbring, Emma (red.) *Socialt arbete och internet: att förstå och hantera sociala problem på nya arenor*. Liber AB: Stockholm.

Berne, Sofia, Frisé, Ann, Daneback, Kristian (2016) Vad är nätmobbning och vad kan, bör och ska man göra som professionell i skola och socialtjänst? I: Daneback, Kristian, Sorbring, Emma (red.) *Socialt arbete och internet : att förstå och hantera sociala problem på nya arenor*. Liber AB: Stockholm.

Borglund, Anders, Alvinus, Aida, Larsson, Gerry (2023) *Tematisk analys: din handbok till fascinerande vetenskap*. Studentlitteratur: Lund.

Choudhury, Tanni, Choudhury, Rashmi (2022) Digital Experiences of Children and Adolescents in India: New Challenges for School Counselors. *Psychology in the Schools*, 60 (4):1094-1106. Doi: 10.1002/pits.22821

Cleland Woods, Heather, Scott, Holly (2016). #Sleepyteens: Social media use in adolescence is associated with poor sleep quality, anxiety, depression and low self-esteem.

Journal of Adolescence, 51: 41-49.

Daneback, Kristian, Sorbring, Emma (red.) (2016) *Socialt arbete och internet : att förstå och hantera sociala problem på nya arenor*. Liber AB: Stockholm.

Dodemaide, Paul, Merolli, Mark, Hill, Nicole, Joubert, Lynette (2022) Do Social Media Impact Young Adult Mental Health and Well-Being? A Qualitative Study. *British Journal of Social Work*, 52 (8): 4664–4683. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcac078>

Eldén, Sara (2020) *Forskningsetik: vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Studentlitteratur: Lund.

Ellström, Per-Erik (2004). *Kompetens, utbildning och lärande i arbetslivet*. 1:7 uppl. Norstedts juridik AB: Stockholm

Eriksson-Zetterquist, Ulla, Ahrne, Göran (2022) Kapitel 5. Intervjuer. I: Ahrne, Göran, Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Tredje uppl. Liber: Stockholm.

Gallo, Laura L, Rausch, Meredith, Smith, Carol Klose Wood, Susannah (2016). School Counselors' experiences working with digital natives: A qualitative study. *Professional School Counseling*, 20 (1): 14-24. Doi: 10.5330/1096-2409-20.1.14

Holstein, A James, Gubrium, Jaber F (1995) *The active interview*. 37 uppl. Sage Publications: Thousand Oaks, London, New Delhi.

Lind, Rolf (2019) *Vidga vetandet : teori, metod och argumentation i samhällsvetenskapliga undersökningar*. 2:2 uppl. Studentlitteratur: Lund.

Lipsky, Michael (2010) *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. Russell Sage Foundation: New York.

Mintzberg, Henry (1993). *Structure in Fives - Designing Effective Organisations*. New Jersey: Prentice Hall.

Mullen, Patrick R, Griffith, Catherine, Greene, Jennifer H, Lambie, Glenn W. (2014) Social Media and Professional School Counselors: Ethical and Legal Considerations. *Journal of School Counseling*, 12 (8): 38.

Novus (2021) *Kartläggning skolkuratorer 2021 - Akademikerförbundet SSR*.

[<https://akademssr.se/sites/default/files/files/Kartla%CC%88gning%20av%20skolkuratorer%202021.pdf>]

Hämtad 2/4-24

Paolini, Allison (2018) Cyberbullying: Role of the School Counselor in Mitigating the Silent Killer Epidemic. *International Journal of Educational Technology*, 5 (1): 1-8.

Rädda barnen (2021) #nätsmart *En vägledning för vuxna i att prata med barn om kroppen, gränser och sexuella övergrepp på nätet*.

[https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/rb_natsmart_2021.pdf/] Hämtad 28/3-24.

Rennstam, Jens, Wästerfors, David (2015). *Från stoff till studie*. Studentlitteratur: Lund.

Statens medieråd (2023) *Ungar & medier En statistisk undersökning av ungas medievanor och attityder till medieanvändning*.

[https://mediemyndigheten.se/globalassets/rapporter-och-analyser/ungar-och-medier/ungar--medier-2023_anpassad.pdf] Hämtad 28/3-24.

Steiner, Olivier (2021) Social work in the digital era: Theoretical, ethical and practical considerations. *British Journal of Social Work*, 51(8):3358-3374.

Svensson, Peter, Ahrne, Göran (2022). Kapitel 3. Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Ahrne, Göran, Svensson, Peter (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. Tredje uppl. Liber:

Stockholm.

Svensson, Kerstin, Johnsson, Eva, Laanemets, Leili (2021) *Handlingsutrymme
Utmaningar i socialt arbete*. Andra uppl. Natur & Kultur: Stockholm.

Skolinspektionen (2015) *Elevhälsa - Elevers behov och skolans insatser*.

[<https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2015/elevhalsa/>] Hämtad 2/4-24

Statens medieråd (2021) *Digitala medier och psykisk ohälsa hos barn och ungdomar: En
forskningsöversikt*

[https://mediemyndigheten.se/globalassets/rapporter-och-analyser/2021/digitala-medier-och-psykisk-ohalsa-hos-barn-och-ungdomar-en-forskningsoversikt_v4_rgb.pdf] Hämtad 3/4-24

Trost, Jan (2010) *Kvalitativa intervjuer*. Studentlitteratur: Lund.

Bilagor

Bilaga 1 - Kontakt-mail

Hej! Vi heter Alicia Skogh och Sara Marciniak och är i starten med att skriva vår kandidatuppsats vid Lunds universitet på socionomprogrammets sjätte termin. Vår kandidatuppsats syftar till att undersöka skolkuratorers arbete med elever kopplat till sociala medier och digitala plattformar. Därtill syftar vår studie till att undersöka skolkuratorers upplevelser och syn på hur sociala medier präglar dess arbete och profession. Vi skulle gärna vilja intervjua dig vid ett tillfälle angående dina tankar och upplevelser kring ämnet. Intervjun förväntas ta cirka 45 minuter att genomföra.

Vi hoppas det låter intressant och som något du skulle vilja ställa upp på. Om du av olika anledningar inte kan eller vill delta skulle vi uppskatta om du kan vidarebefordra oss till din kollega/dina kollegor om de skulle vara intresserade av att delta. Du får gärna höra av dig till oss via mail eller via telefon för vidare kommunikation och kontakt på:

Sara Marciniak

mobil: 0700-963689

E-post: sara.marciniak02@gmail.com

Alicia Skogh

Mobil: 0766-113430

E-post: 01alicia.skogh@gmail.com

Om du är intresserad av att delta i en intervju kommer du få mer information om studien och deltagandet i ett kommande informationsbrev.

Bilaga 2 - Informationsbrev

Skolkuratorers arbete med elever - präglat av sociala medier och digitala plattformar

Informationsbrev

Hej! Vad roligt att du är intresserad av att delta i vår studie. Vi heter Alicia Skogh och Sara Marciniak och vi studerar vår sjätte termin på socionomprogrammet på Lunds universitet. Under våren kommer vi att skriva vår kandidatuppsats. Syftet med vår kandidatuppsats är att undersöka skolkuratorers arbete med elever kopplat till sociala medier och digitala plattformar. Därtill syftar vår studie till att undersöka skolkuratorers upplevelser och syn på hur sociala medier präglar dess arbete och profession. Studien kommer att byggas på 6-10 intervjuer med skolkuratorer från olika gymnasieskolor.

De övergripande frågeställningarna för uppsatsen lyder följande:

- Hur arbetar skolkuratorer med elever kring frågor som rör sociala medier på både ett förebyggande samt ett individuellt plan?
- På vilka sätt kan sociala medier inverka på skolkuratorns arbete och profession?
- Vilka möjligheter och utmaningar kan förekomma för skolkuratoren när det kommer till problem relaterade till elevers användning av sociala medier och digitala plattformar?
- Vilken kunskap upplever skolkuratorer att de har om sociala medier och dess påverkan på elevers psykiska hälsa?

Frågeställningarna kan komma att justeras under arbetets gång men det är dessa ovan som är utgångspunkten.

Intervjun kommer att ta cirka 30-45 minuter att genomföra och platsen får du själv bestämma om du önskar.

Ditt deltagande är frivilligt och din medverkan kan när som helst avbrytas under studiens gång utan att du behöver ge en förklaring till detta. Intervjuerna kommer att spelas in med en diktafon som kommer att förvaras på en säker plats där inga obehöriga kommer åt. Det inspelade materialet kommer endast att hanteras av oss två. I studien där utdrag av intervjun

förekommer förblir du helt anonym. Även uppgifter såsom bostadsort, arbetsplats och andra uppgifter som kan leda till identifiering kommer att ändras eller tas bort för att säkerhetsställa anonymiteten. Därtill kommer materialet endast användas för studiens ändamål och raderas efter att uppgiften blivit godkänd. När uppsatsen är godkänd kommer den att läggas ut och finnas tillgänglig på Lunds universitetsbiblioteks databas LUP.

Intervjuguide

Vår intervju består av två huvudteman, "Psyisk hälsa" och "Sociala medier". Inom dessa teman vill vi gärna utforska frågor som:

- Hur ser du på din roll i att öka medvetenheten bland eleverna om hur deras användning av sociala medier kan påverka deras psykiska hälsa, och vilka åtgärder tror du att du som skolkurator kan vidta för att uppnå detta?
- Hur ser du på utvecklingen av digitaliseringen och sociala medier för kuratorsarbetet?
- Hur arbetar ni i din skola med sociala medier och digitala plattformar?
- Vilken kunskap upplever du att du har om sociala medier samt frågor som berör dessa?

Vi vill utöver detta gärna diskutera och reflektera fritt kring bland annat framtidsfrågor samt möjligheter och utmaningar med ämnet.

Vår handledare är Asbjörn Storgaard, doktor och lärare på socialhögskolan, Lunds universitet. Asbjörns kontaktuppgifter är:

E-post: asbjorn.storgaard@soch.lu.se

Om du är intresserad av att delta kontaktar du oss på nedanstående uppgifter. Vi bestämmer därefter slutgiltiga överenskommelser om tid och plats.

Alicia Skogh

Mobil: 0766-113430

E-post: 01alicia.skogh@gmail.com

Sara Marciniak

mobil: 0700-963689

E-post: sara.marciniak02@gmail.com

Vi ser fram emot att träffa dig! Tveka inte att höra av dig om du har några frågor eller funderingar.

Med vänliga hälsningar

Alicia Skogh & Sara Marciniak

Bilaga 3 - intervjuguide

Inledande frågor:

- Hur skulle du beskriva din roll som skolkurator?
- Hur brukar en arbetsdag se ut för dig?

Huvuddel

Tema 1: Psykisk hälsa

- Vad ser du för inverkan på elevers psykiska hälsa utifrån användandet av sociala medier?
- Hur ser du på den potentiella rollen som sociala medier kan spela i att förbättra eller försämra elevernas psykiska hälsa?
- Hur kan psykisk ohälsa orsakad av sociala medier presentera sig hos elever?
- Hur ser du på din roll i att öka medvetenheten bland eleverna om hur deras användning av sociala medier kan påverka deras psykiska hälsa, och vilka åtgärder tror du att du som skolkurator kan vidta för att uppnå detta?
- Hur ser diskussionen ut om sociala medier och dess påverkan på elever inom arbetslaget?

Tema 2: Sociala medier

- Hur ser dina tankar ut kring bruket av sociala medier bland ungdomar?
- Hur ser du på utvecklingen av digitaliseringen och sociala medier för kuratorsarbetet?
- Påverkar sociala medier och digitala plattformar ditt arbete som kurator? I sådant fall hur? ge exempel.

Om nej, hur skulle en eventuell förändring av kuratorsarbetet på grund av sociala medier kunna se ut? Har denna påverkan förändrats genom åren?

- Hur arbetar ni i din skola med sociala medier och digitala plattformar?
- Hur ser du på din kunskap om sociala medier samt frågor som berör dessa?
- Hur ser du på föräldrarnas uppgift att samtala med sina barn om sociala medier?
- Hur ser du på samtalen med föräldrar om sociala medier? Får du något gehör?
- Vilka möjligheter och utmaningar kan sociala medier bidra till i ditt kuratorsarbete?

Ge exempel

- Hur ser du på kuratorns arbete när det kommer till problem relaterade till elevers användning av sociala medier?

Finns det upplevda svårigheter? Finns det upplevda möjligheter?

- Vad är en problematisk elev utifrån dess användning av sociala medier? Vad gör en bra skolkurator för att hjälpa denne?
- Är det sociala medier i sig själv som är problematiskt eller är det elevernas användning av dessa som blir problematiskt?
- Hur ser du på totalförbud av mobiltelefoner i skolor?
- Finns det något kring arbetet med sociala medier och elever du skulle vilja se en förändring i?

Avslutande frågor

- Är det något du tycker vi glömt ta upp som du skulle vilja prata om?
- Får vi kontakta dig på mail eller telefon om vi skulle ha några frågor kring intervjun?

Bilaga 4 - Samtyckesblankett

Samtycke till deltagande i examensarbete vid Samhällsvetenskapliga fakulteten

Jag samtycker till att medverka i examensarbetet "Skolkuratorers arbete med elever - präglad av sociala medier och digitala plattformar"

Detta är en kandidatuppsats där syftet är att undersöka hur skolkuratorer arbetar med elever kopplat till sociala medier och digitala plattformar. Således förekommer inget behov av att samla in personuppgifter från forskningsdeltagare utöver mailadress, arbetsplats samt namn vid kontakt.

Information om personuppgiftsbehandlingen

Följande personuppgifter kommer att behandlas:

Namn, e-postadress samt namnet på gymnasieskolan

Personuppgifterna kommer att behandlas på följande sätt:

Personuppgifter som intervjudeltagarens e-postadress och namn kommer inte att förekomma i det slutgiltiga arbetet. Vid godkänt arbete kommer mailkonversationer och dokument där sådana personuppgifter förekommer att raderas. Intervjuerna kommer att spelas in med diktafon som kommer att förvaras på en säker plats där inga obehöriga kommer åt. Vid godkänt arbete raderas inspelningarna.

Vi delar inte dina personuppgifter med tredje part.

Lunds universitet, Box 117, 221 00 Lund, med organisationsnummer 202100-3211 är personuppgiftsansvarig. Du hittar Lunds universitets integritetspolicy på www.lu.se/integritet

Du har rätt att få information om de personuppgifter vi behandlar om dig. Du har också rätt att få felaktiga personuppgifter om dig själv rättade. Om du har klagomål på vår behandling av dina personuppgifter kan du kontakta vårt dataskyddsbud via dataskyddsbud@lu.se. Du har även rätt att inge klagomål till tillsynsmyndigheten (Integritetsskyddsmyndigheten, IMY) om du tycker att vi behandlar dina personuppgifter på ett felaktigt sätt.

Jag samtycker till medverka i examensarbetet/kandidatuppsatsen: "Skolkuratorn och sociala medier" Skolkuratorers arbete med elever präglad av sociala medier och digitala plattformar

Ort

Underskrift

Datum

Namnförtydligande